

2419 11

VOORLOPIG VERSLAG

Inleidende opmerkingen

Zeer vele leden uitten hun waardering over de indiening van deze wetsontwerpen, die beogen aan de burgerlijke verdediging de noodzakelijke wettelijke grondslag te geven. Zij betreurden intussen, dat deze wetsontwerpen niet eerder werden ingediend. Zij hadden nl. de indruk, dat, hoeveel voorbereidend werk ter organisatie van de bescherming bevolking ook reeds is verzet, de feitelijke organisatie juist door het uitblijven van wettelijke regelingen is vertraagd. Dit is verklaarbaar, omdat de lokale gezagsdragers zich bij voortduring geconfronteerd zagen met de, zonder wettelijke regeling, niet te beantwoorden vragen, hoever hun bevoegdheden ter bescherming hunner bevolking zouden reiken, op welke financiële vergoedingen door het Rijk mocht worden gerekend en in hoeverre het mogelijk was door hen noodzakelijk geachte uitgaven ter voorbereiding der plaatselijke organisatie als verplichte uitgaven op de gemeentebegroting te brengen; in het algemeen was niet duidelijk hoe in het ruimere verband der organisatie de gezagsverhoudingen zouden worden geregeld.

Ook vele andere leden oordeelden de gang van zaken bij de „burgerlijke verdediging” tot dusverre niet bijster gelukkig. Niet alleen is er veel tijd verloren gegaan, welke nuttig had kunnen worden gebruikt, maar de ook thans niet volledige afbouw van wettelijke bepalingen en de wijzigingen in de nomenclatuur vormen geen bewijs, dat de ontwerpers der regeling zich er voldoende van bewust zijn, dat ook de uitvoering tijd zal vereisen. De regeling zelf is zo theoretisch opgezet, dat de praktijk reeds zeer spoedig tot wijziging zal nopen.

Waarom is aan de gemeenten en de burgemeesters niet die plaats verzekerd, die zij nu eenmaal in ons Staatsbestel hebben en die zij zich ook waardig hebben getoond? Ware van anderen met de opbouw begonnen, dan zou nu reeds een grondslag zijn gelegd, die op het ogenblik slechts op papier bestaat. Gaarne zouden deze leden vernemen, hoe de scheiding in bevel en gezag zich verdraagt met de burgemeesterlijke opleiding op de technische school te Barneveld.

De hiërarchische en ingewikkelde opzet werpt tal van vragen op, voor welke beantwoording in tijden van nood geen tijd beschikbaar is. Het is dringend noodzakelijk, dat er een eenvoudig, dus overzichtelijk en toegankelijk schema komt, waarmede zij, die in deze sfeer moeten werken, ook kunnen werken.

Op het ogenblik, zo oordeelden deze leden, worden de gemeentebesturen overstroemd met circulaire en zijn er zoveel wijzigingen in de plannen geweest, dat veelal opnieuw moet worden begonnen. In hoeverre is de hand gehouden aan de oorspronkelijk vastgestelde streefdata?

Door vele leden werd de verwachting uitgesproken, dat die gemeenten, die ondanks financiële onzekerheid voortvarend zijn geweest bij de voorbereiding en het ontwerpen van een beschermingsplan, vergoedingen wegens de hieraan verbonden uitgaven zullen ontvangen en wel vanaf het tijdstip, waarop met deze voorbereidende werkzaamheden is aangevangen. Mocht de Regering onverhoopt niet daartoe bereid zijn, dan ware een klemmende motivering zeer wenselijk.

Uit de aanvullende begroting 1951 (2215) en de onderhavige, in dit verslag nader in beschouwing genomen wetsontwerpen, waarin naar het schijnt alleen aan de provincies een integrale vergoeding van de uitgaven voor de bescherming van de bevolking wordt toegedacht, hadden deze leden de indruk gekregen, dat aan de Regering voor ogen staat om aan de gemeenten, niettegenstaande de sterk centralistische opzet van de ontwerpen, slechts voor enkele groepen van uitgaven voor vorengenoemd doel een min of meer integrale vergoeding te doen uitkeren. Ligt het — zo vroegen de leden, hier aan het woord — in de bedoeling, aan de gemeenten voor zo belangrijke uitgaven als die van commandovoering, opleiding en oefening, van onderhoud en opslag van materieel niet meer dan een gedeeltelijke

vergoeding, mogelijk een geheel onvoldoende tegemoetkoming, uit te betalen en zal voor tal van andere uitgaven der gemeenten t.b.v. de bescherming van de bevolking zelfs in het geheel geen vergoeding worden gegeven? Indien zulks inderdaad mocht worden beoogd en van de gemeenten, die vrijwel geheel zijn aangewezen op uitkeringen van het Rijk, in de kosten van de bescherming van de bevolking een bijdrage wordt verlangd en verwacht, welke de financiële krachten van deze gemeenschappen verre te boven gaat, zou een werkelijk afdoende bescherming van de bevolking bezwaarlijk worden. Deze leden stelden de vraag, of de voor 1951 en volgende jaren geraamde uitgaven voor de bescherming van de bevolking ad 80 miljoen, waaruit o.a. kostbare materiële aanschaffingen dienen te worden bestreden, tevens voldoende zijn om aan de gemeenten zo al geen integrale vergoedingen dan toch redelijke vergoedingen voor alle gemeentelijke uitgaven te dier zake te kunnen uitkeren. In het ontkennende geval bepleitten zij een belangrijke verhoging van vorengenoemd bedrag, waardoor de totale uitgaven voor de bescherming van de bevolking tevens in een juister verhouding zouden worden gebracht tot die voor de militaire verdediging, welke — afgezien van Amerikaanse materiële steun — 6 milliard gulden vereist. In verband hiermede behielden zij zich voor nog nader op de bescherming der burgerbevolking in te gaan en in het bijzonder op de maatregelen, die reeds zijn of nog niet zijn genomen.

Algemene beschouwingen

Verscheidene leden meenden uit de onderscheiden Memoriën van Toelichting te moeten opmaken, dat met betrekking tot de voorgestelde maatregelen ten aanzien van de bescherming van de bevolking, drie fases worden onderscheiden.

De eerste fase wordt gevormd door de tijd, welke nodig is voor de opbouw van de organisatie en de oefening van de leden, die van deze organisatie deel uitmaken. De tweede fase treedt in, indien de omstandigheden het noodzakelijk maken de staat van paraatheid voor de bescherming van de bevolking af te kondigen, terwijl de derde fase optreedt in geval van calamiteiten.

In het wetsontwerp Bescherming bevolking wordt voorgesteld de Minister van Binnenlandse Zaken, de Commissarissen der Koningin en, met diverse restricties, de burgemeesters vergaande bevoegdheden te geven. Zo kunnen gedragsregels en andere voorschriften voor de bevolking of een deel daarvan worden vastgesteld, alsmede in het belang van de bescherming van de bevolking bevelen worden gegeven aan ondernemingen en openbare nutsbedrijven. Dergelijke vrijwel ongelimiteerde bevoegdheden, welke met geheel onvoldoende waarborg zijn omkleed, kunnen wellicht, nadat nog enkele beperkingen zijn aangebracht, voor de fasen twee en drie aanvaard worden. Doch naar het oordeel van de leden, hier aan het woord, vereist het een nadere motivering, waarom die diep ingrijpende maatregelen en bevoegdheden ook tijdens fase één, dus bij de opbouw van de organisatie in vredetijd, al gehanteerd zouden moeten worden. Deze leden zouden er de voorkeur aan geven, wanneer in de eerste periode slechts uitgegaan zou worden van het zoveel mogelijk langs vrijwillige weg tot uitvoering brengen van zekere voor discussie met belanghebbenden vatbare richtlijnen, waarbij rekening gehouden wordt met voor een volgende fase onvermijdelijk geachte doelstellingen. Dit ware in de wet op te nemen.

Daarnaast achten zij het gewenst de mogelijkheid van beroep te creëren tegen de bevelen, welke de Minister op grond van de artikelen 5 en 6 van het wetsontwerp Bescherming bevolking kan uitvaardigen. Met name wezen zij er op, dat uit dergelijke bevelen op grond van artikel 6 voor ondernemingen en openbare nutsbedrijven zeer grote kosten zullen kunnen voortvloeien.

Ook meenden de hier aan het woord zijnde leden de vraag naar voren te moeten brengen, welke wetgevende en organisatorische maatregelen met betrekking tot de burgerlijke verdediging genomen zijn, dan wel vermoedelijk zullen worden getroffen in de overige N.A.T.O.-landen. Kennisneming van deze gegevens zal verhelderend kunnen werken bij de verdere beoordeling van de onderhavige voorstellen van wet. In de Eerste Kamer werd de klacht geuit, dat de gang van zaken bij de voorbereiding van de burgerlijke verdediging er tot nog toe niet op wijst, dat de ernst van de internationale toestand voldoende tot de Regering zou zijn doorgedrongen. Een mededeling van de Regering naar aanleiding van deze klacht, en een beantwoording in de Memorie van Antwoord van de verder door de Eerste Kamer in verband daarmee gestelde vragen zouden deze leden bijzonder op prijs stellen.

Vrij algemeen was men tenslotte van oordeel, dat nadere wettelijke voorzieningen op het punt van de bescherming der burgerbevolking tegen luchtgevaar gewenst waren, en als zodanig hadden vele leden waardering voor de indiening dezer ontwerpen. Zij hadden echter het

gevoel, dat zij uit een al te centralistische gedachtengang waren opgezet en waren van mening, dat zeer wel een zodanige wijziging zou kunnen plaats vinden, waardoor grotere ruimte aan provinciën en gemeenten zou worden gelaten.

Verschillende leden vroegen zich af, waarom de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming niet is ingeschakeld bij de opbouw van de burgerlijke verdediging. Dit bevreesde deze leden te meer, nu de Regering in grote mate een beroep op de vrijwillige medewerking van de burgerij wil doen. Deze leden vreesden, dat de oplossing van het vraagstuk van de burgerlijke verdediging te veel in de ambtelijke sfeer wordt gezocht.

De aan het woord zijnde leden spraken voorts hun vrees uit over de onvoldoende voorlichting van het volk op het punt van de burgerlijke verdediging. Zij drongen aan op een zo groot mogelijke inschakeling van de gemeentebesturen en van de plaatselijke verenigingen en instellingen, omdat een beroep op de burgerzin op deze wijze naar hun mening het meeste effect zal sorteren.

Deze leden meenden te weten, dat reeds een groot bureau daartoe was ingesteld en de eerste kosten op f 1 300 000 worden geraamd. In verband daarmee wensten zij te worden ingelicht of het inderdaad juist is, dat de directeur van dit bureau als part-timer tegen een salaris van f 15 000 is in dienst gesteld, en tevens in hoeverre het waar is, dat deze directeur voor een drietal maanden naar de Verenigde Staten van Amerika zal gaan, ten einde daar een studie van de voorlichting te maken. Zij oordeelden het merkwaardig, dat iemand werd aangesteld, die klaarblijkelijk niet op de hoogte is van de voorlichting, die hij moet geven, en bovendien deze kennis dient te worden verkregen in de Verenigde Staten, die op het punt van de bescherming der burgerbevolking in Wereldoorlog II toch wel weinig of geen ervaring hebben opgedaan.

Wetsontwerp Bescherming bevolking

Algemeen. Het onderhavige wetsontwerp laat, zo meenden vele leden, helaas nog verscheidene vragen onbeantwoord. De regeling van bevoegdheden toont echter aan, dat de Regering uitgaat van het juiste beginsel, dat de bescherming der bevolking zich hoofdzakelijk en in eerste instantie qua organisatie en ontwikkeling behoort te voltrekken in de lokale sfeer.

Waar de bescherming van de bevolking een zeer belangrijk onderdeel is van de nationale verdediging, spreekt de behoefte aan een Rijksplan voor zich zelf. Binnen het kader van dit Rijksplan is intussen de zelfwerkzaamheid van de gemeenten, zo nodig in onderlinge samenwerking, een absolute noodzakelijkheid. Terecht wordt het zwaartepunt van de organisatie — wat betreft de gezagsverhoudingen — dan ook gelegd bij de burgemeester. In een niet onder een kring gebrachte A-gemeente spreekt dit vanzelf en zal de praktijk van opbouw en ontwikkeling der organisatie in dat opzicht geen moeilijkheden geven. Voor de kringen, voornamelijk dus voor het in kringen ingedeelde B-gebied, blijven echter verschillende onduidelijkheden bestaan, zowel in de tekst van het wetsontwerp alsook in de Memorie van Toelichting.

Door artikel 15 maakt het wetsontwerp b.v. de indruk, dat enerzijds gestreefd wordt naar centralisatie van gezags- en bevelsverhoudingen, terwijl toch anderzijds wordt vastgehouden aan een zodanige lokale sfeer in die verhoudingen, dat dit laatste moeilijk verenigbaar lijkt met het eerste. Hoe moet de verhouding tussen kringbestuur en de individuele burgemeesters worden gezien? De beantwoording van deze vraag is in belangrijke mate afhankelijk van de inhoud van het door het kringbestuur vast te stellen beschermingsplan van de kring. Dit zal immers de richtlijn vormen voor de in de kringgemeenten te nemen maatregelen. De ontwerp-wet geeft omtrent de inhoud van dit plan onvoldoende maatstaven.

Daarom is het mogelijk, dat de in de ene kring tot samenwerking verplichte burgemeesters de inhoud van het plan beperken tot een uitwerking van de gedachte van onderlinge hulpverlening ter bestrijding van rampen, en daarbij het accent blijven leggen op de eigen individuele bevoegdheden in eigen gemeenten, terwijl in een andere kring deze functionarissen als uitgangspunt zullen kiezen het kringterritoir als onsplitsbaar geheel en in hun gemeenschappelijke regeling er naar zullen streven om — door inbreng van eigen bevoegdheden — het kringbestuur te voorzien van een zo ruim mogelijk gezag over het gehele gebied.

In dit verband wezen deze leden op de bijzondere moeilijkheid, welke zich ten aanzien van de besluitvorming voordoet, indien het kringbestuur wordt gevormd door de burgemeester van een grote of middelgrote gemeente en de burgemeesters van enige kleinere randgemeenten. Zij achtten het in strijd met de gemeentelijke zelfstandigheid, indien in het kringbestuur een vertegenwoordiger van het Kabinet van de Commissaris zitting heeft. Deze leden achtten

het eveneens van groot belang, dat de burgemeesters ten aanzien van de eigen gemeente aanvullende bestuursbevoegdheid behoudt. Vooral ook met het oog op de verantwoordelijkheid van de bevelvoerende instanties aan het kringbestuur is het naar hun mening onjuist, in het kringbestuur andere dan gemeentelijke gezagsdragers op te nemen.

Naar het oordeel van deze leden laat artikel 15 deze verschillende mogelijkheden toe, terwijl het vierde lid bepaaldelijk in de richting der eerste mogelijkheid wijst. In overeenstemming met deze eerste mogelijkheid is ook het feit, dat artikel 15 aan het kringbestuur niet uitdrukkelijk de bevoegdheden toekent, welke op grond van de artikelen 13 en 14 aan de burgemeesters toekomen.

Dit alles heeft uiteraard ook zijn terugslag op de bevelsverhoudingen, met name op de positie en taak van de onderscheiden kringhoofden bescherming bevolking. Dezen kunnen zich bewegen tussen de uitersten van hoogste bevelvoerders bij de rampenbestrijding en van louter coördinatoren in het aantrekken en beschikbaar stellen van materiële en personele hulp bij een ramp, waarvan de effectieve bestrijding intussen niet tot hun bemoeienis behoort.

De hier aan het woord zijnde leden stelden de vraag of de Regering tegenover een keuze tussen genoemde mogelijkheden onverschillig staat; acht, zo vroegen zij nader, de Regering het aanvaardbaar, dat de verscheidene kringen onderling verschillende plannen opstellen, verschillend dus qua inhoud en organisatie? Zij meenden, dat de Commissaris der Koningin aan het wetsontwerp niet de bevoegdheid kan ontlenen de kringen in zijn provincie tot gelijke gedragslijn te dwingen. Immers zal het „naar de eis” uit artikel 18 moeten worden beoordeeld aan de hand van elders in het wetsontwerp aan te treffen normen, terwijl artikel 16 het door de Commissaris der Koningin op te stellen provinciale beschermingsplan secundair stelt ten opzichte van de gemeentelijke, c.q. kringplannen.

De leden, hier aan het woord, waren van oordeel, dat het karakter van rampbestrijding met zich brengt, dat men niet te nauwlettend aan de normale bevoegdheden van lokale gezagsdragers moet vasthouden. De door een ramp geschapen nood vereist allereerst een goede technische bevelvoering; deze moet zich ruim kunnen ontplooiën en daarbij niet gehinderd worden door allerlei formaliteiten, welke kunnen ontstaan, indien in een kring sterk wordt vastgehouden aan de plaatselijke gezagsbevoegdheden. Deze leden wilden één voorbeeld noemen: in een kring behoren de hoofden van gemeentelijke diensten, b.v. de brandweercommandant, in een directe bevelsverhouding te staan tot het kringhoofd bescherming bevolking. Indien dit kringhoofd zulks noodzakelijk mocht achten, dient het gehele brandweermateriaal ener gemeente onmiddellijk buiten de gemeente te worden ingezet, ook al zou inmiddels binnen de eigen grenzen brand zijn uitgebroken.

Ook binnen de bevelsorganisatie dient een straffe discipline verzekerd te zijn. De bevelvoerende instantie blijft uiteraard verantwoordelijk aan de gezagsinstantie, i.c. het kringbestuur, doch in geval van rampbestrijding is dit een verantwoordelijkheid a posteriori. Daarnaast behoort ook de plaatselijke coördinatie verzekerd te zijn. Het gemeentelijk gezagsorgaan moet elk ogenblik weten over welk personeel en materieel het bij ramp de beschikking heeft, ook al is aan de gemeente een gedeelte reeds onttrokken door het kringhoofd voor hulp elders. Het lijkt daarom voor de hand liggend, dat elke burgemeester van gemeenten, welke een kring samenstellen, een plaatselijk bevelvoerder zal aanstellen, die namens hem plaatselijk coördineert en als contactman met het kringcommando fungeert. Deze leden meenden te weten, dat de huidige Regeringsopzet in de behoefte aan zodanig plaatselijk coördinator niet voorziet. Zij zouden gaarne vernemen hoe de Regering tegenover hun denkbeelden staat.

In tegenstelling met de gedachtengang, hierboven uiteengezet, merkten vele andere leden — in hun oordeel versterkt door een adres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten dd. 19 Februari jl., no. 1048 — op, dat in het bijzonder tegen het wetsontwerp Bescherming bevolking in gemeentelijke kringen zeer ernstige bezwaren bestaan. Aan de normale gemeentelijke bestuursorganen is geen of een onvoldoende taak voorbehouden. Met name is aan de raad geen regelende bevoegdheid en aan burgemeester en wethouders geen bestuurstaak voorbehouden; aan hen valt in het Nederlandse bestel de taak van de bescherming der burgerbevolking, wat de voorbereiding zowel als wat de uitvoering aangaat, primair toe.

Artikel 11 van het wetsontwerp bepaalt o.a., dat de burgemeester belast is met de organisatie van de bescherming van de bevolking, terwijl artikel 12 de burgemeester opdracht geeft een beschermingsplan voor de bevolking in zijn gemeente op te stellen. In gemeentelijke kring leeft de stellige overtuiging, dat in de voorbereiding hiervan de raad en burgemeester en wethouders moeten worden betrokken, terwijl men ook overigens op dit gebied een taak voor deze bestuursorganen aanwezig ziet. In dit verband moge mede worden gewezen op het bezwaar, dat de raad verplicht is de uit de te treffen

voorzieningen voortvloeiende uitgaven op de begroting te brengen — vgl. artikel 26 van het wetsontwerp — zonder daarin enige zeggenschap te hebben. Dit laatste bezwaar komt eveneens naar voren bij artikel 15 van het wetsontwerp, waarvan het derde lid voorschrijft, dat bij de door de burgemeesters der bij een kringvorming betrokken gemeenten te treffen gemeenschappelijke regeling, voorzieningen moeten worden getroffen met betrekking tot de begroting, de rekening, de verantwoording en het aandeel in de kosten van de kring, die ten laste van iedere gemeente zullen komen. Ook hier kent het ontwerp geen enkele zeggenschap aan de gemeenteraad toe; aan dit college is intussen, ingevolge artikel 170 der gemeentewet, de algehele regeling van de geldmiddelen der gemeente opgedragen en ook het recht tot vaststelling van de begroting, welke vaststelling een materiële inhoud heeft en dus geen formeel karakter draagt.

Wat voorts de positie van de burgemeester bij de uitvoering van de wet betreft — ook als men zich hier de bijzondere aard van het belang voor oogen stelt, dat uiteraard algemene landelijke aspecten heeft en dientengevolge aan het centraal gezag een bijzondere verantwoordelijkheid oplegt —, achten deze leden het onaanvaardbaar, dat diens lokale bemoeiingen zich geheel zullen beperken tot een vrij sterk omliggende uitvoeringstaak. Dit klemt te meer, omdat — indien het gaat om afweer van calamiteiten — het zwaartepunt onvermijdelijk komt te liggen op het lokale handelen en de lokale verantwoordelijkheid, waarbij de lokale gemeenschap ook invloed op de daadwerkelijke organisatie en zo nodig improvisatie verwacht van de plaatselijke autoriteit. Aan deze gedachtengang nu beantwoordt het ontwerp in zijn opzet in het geheel niet.

Verscheidene leden merkten nog op, dat het ontwerp op weinig overzichtelijke wijze is samengesteld; het zou juist zijn geweest, indien de taken, aan de Minister, de Commissarissen der Koningin, de burgemeesters enz. toegewezen, in verschillende hoofdstukken zouden zijn ondergebracht.

Met betrekking tot de bescherming der bevolking, waarvan de opbouw zich goeddeels voltrekt in de lokale sfeer, moet, zo zegt de Memorie van Toelichting no. 3, blz. 7 en 8, ruim baan worden gelaten aan de zelfwerkzaamheid van de gemeenten, zo nodig in onderlinge samenwerking. Nu hebben weliswaar vele burgemeesters op verzoek van de Minister de gemeenteraden een overzicht doen toekomen over de organisatie „bescherming bevolking”, maar ook naar de mening dezer leden wordt ten onrechte in de onderhavige wetsontwerpen noch aan de gemeenteraden, noch aan de colleges van burgemeester en wethouders een regerende, respectievelijk een besturende taak toegedacht. De plaatselijke bemoeienissen zullen volgens de opzet van het ontwerp geen andere zijn dan hetgeen aan de burgemeester, c.q. aan het kringbestuur ter uitvoering wordt opgedragen, waarbij allerlei bepalingen, met name de artikelen 7, 8, 12, 17, 21 en 22, een beperking van deze uitvoeringstaak inhouden. In stede van de centrale bemoeiingen te bepalen tot raadgeving, stimulering en coördinatie, ademt het ontwerp een geest van centralisatie met een grote mate van toezicht, opdrachten, goedkeuring, aanwijzingen e.d. Deze opzet laat weinig of geen ruimte voor plaatselijk initiatief, plaatselijke handelingsbevoegdheid en plaatselijke verantwoordelijkheid. Bovendien blijkt een bij deze centralisatie passende volledige vergoeding van de gemeentelijke uitgaven ter zake van de bescherming van de bevolking niet aan de orde te zijn. De toelichting laat na mede te delen, waarom niet langer gedacht wordt aan de „in beginsel integrale vergoeding”, uitdrukkelijk toegezegd bij Memorie van Toelichting op Stuk 2215, blz. 9. Het thans blijkbaar voorgestelde stelsel van tegemoetkomingen en bijdragen (zie artikel 27 van het ontwerp, alsmede artikel 12 van het ontwerp no. 6, verplaatsing bevolking) is slechts verdedigbaar, indien de voorbereiding en uitvoering op het terrein van de bescherming van de bevolking in veel meerdere mate zou worden toevertrouwd aan gemeentelijke organen. Maar waar volgens de Memorie van Toelichting op wetsontwerp 2215, blz. 9, „de gemeenten ten aanzien van de verstreking der middelen, benodigd voor de financiering van haar huishouden, voor een belangrijk deel zijn aangewezen op de centrale Overheid en de uitkeringen van de centrale Overheid afgestemd zijn op een bepaald voorzieningspeil, waarin de burgerlijke verdediging niet is begrepen”, zal de centrale Overheid, ook wanneer aan gemeentelijke organen meer zeggenschap wordt gegeven, in veel grotere mate dan blijkbaar voor ogen staat, moeten denken aan integrale vergoeding van alle gemeentelijke uitgaven ter zake van de bescherming van de bevolking, en zulks te eerder, omdat de bescherming van de burgerbevolking immers een „der drie sectoren van de nationale verdediging” is en de uitgaven derhalve te beschouwen zijn als even noodzakelijk als de militaire uitgaven, welke ten volle door het Rijk worden gedragen. Dit klemt te meer, nu de kosten van de provincieën ter zake van de bescherming van de burgerbevolking bij het Rijk in rekening kunnen worden gebracht (artikel 28, ontwerp no. 2). Naar

de leden, hier aan het woord, meenden, zou in artikel 27 in elk geval zijn vast te leggen, dat de in deze bepaling bedoelde algemene maatregel van bestuur dient te worden bevestigd bij de wet.

Deze leden achten het voorts onjuist, dat bij de vorming van kringen niet in de allereerste plaats er aan is gedacht om aan de gemeenten ruimte te laten voor vrijwilligheid. Wat de kringvorming betreft, doet het ontwerp de vraag rijzen, in hoeverre bevoegdheden, toegedacht aan de burgemeester, moeten of kunnen worden uitgeoefend door het kringbestuur, waaraan alsdan het hoogste gezag wordt toevertrouwd (Memorie van Toelichting, blz. 8, 7de alinea). In sommige artikelen, b.v. 22, 24 en 25, is zowel sprake van de burgemeester als van het kringbestuur, maar in andere, 7, 11, 12, 13 en 14, wordt weer alleen over de burgemeester gehandeld. In artikel 21 wordt alleen over de burgemeester gesproken, terwijl de Memorie van Toelichting, blz. 8, 9de alinea, het tevens heeft over de in een kring samenwerkende burgemeesters.

Hierbij brachten zij onder de aandacht der Regering, dat in de wetsontwerpen nos. 4 en 6 herhaaldelijk uitsluitend van de burgemeester wordt gesproken. Met betrekking tot eerstbedoeld wetsontwerp was het hun opgevallen, dat artikel 11, lid 1, niet rept van het kringbestuur en evenmin van de kringnoodwacht, welke ingevolge artikel 3 onder het gezag van de kringraad (juister: het kringbestuur) staat.

Voorts zouden zij gaarne van de Regering vernemen, of in de toekomst de uitvoering van deze wet en de daarmee verband houdende wetten rechtstreeks tot de taak van de Minister van Binnenlandse Zaken, die immers in deze wetten alleen genoemd wordt, zal behoren.

Hoeveel algemene maatregelen van bestuur zijn, zowel krachtens deze wet als krachtens de drie andere, nodig en wanneer zullen deze kunnen worden vastgesteld?

Waarom wordt in het wetsontwerp bescherming bevolking met geen woord melding gemaakt van de noodwachten? Volgens de Memorie van Toelichting, blz. 9, verdient het uit overwegingen van systematiek de voorkeur om de grondslagen van de onderscheiden formaties neer te leggen in een afzonderlijke wet, doch zulks neemt niet weg, dat de noodwachten in wetsontwerp no. 2 dienen te worden vermeld, waarbij hun taak ware te omschrijven.

Waarom wordt, zo werd gevraagd, „op gronden van psychologische aard” (Memorie van Toelichting, blz. 1), de voorkeur gegeven aan de term „bescherming van de bevolking” in stede van de tevoren gebruzigde en ook in andere landen gebruikte term „burgerlijke verdediging”?

Verscheidene andere leden wezen er op, dat voor de burgerlijke verdediging door ambtenaren veel gereisd wordt. Of het resultaat daarmee in overeenstemming is, betwijfelden zij. Hoeveel uitgaven zijn gedaan voor reizen naar het buitenland en hoeveel voor advertenties in het binnenland?

Tenslotte merkten zij nog op, dat in verband met de aanvulling van het Wetboek van Strafrecht en de wijziging van de wet van 23 Mei 1899, *Stb.* 128, de signatuur van de Ministers van Justitie en van Oorlog niet mag ontbreken.

Artikel 3. Wat is de reden, zo vroegen verschillende leden, dat niet de mogelijkheid wordt geopend, om een bepaald A-gebied met een bepaald gedeelte van een B-gebied in te delen in één kring?

Artikel 4. Volgens de Memorie van Toelichting is het Rijksplan door de Regering vastgesteld. Hiervan is de Commissarissen der Koningin en de burgemeesters blijkens de Memorie van Toelichting reeds mededeling gedaan. Mag hieruit worden afgeleid, dat dus aan die functionarissen dat plan bekend is, of alleen, dat hun kennis is gegeven van de vaststelling?

Wordt het Rijksplan gepubliceerd of moet daarover bij de voorlichting worden gezwegen?

Artikel 5. Bij vele leden was de vraag gerezen of, behoudens in tijden van oorlog, oorlogsgevaar, enz., de in dit artikel neergelegde bevoegdheid niet aan de Kroon, de Raad van State gehoord, dient te worden opgedragen.

De in deze bepaling aan de Minister van Binnenlandse Zaken toegekende bevoegdheid is, mede vanwege de strafsancie in artikel 30, wel zeer groot. In ieder geval ware, zo meenden verschillende leden, in verband met de in de Memorie van Toelichting verduidelijkte bedoeling tussen de woorden „kan” en „gedragsregels” in te voegen: „voor zover hierbij bij uitstek nationale belangen betrokken zijn”.

Overigens lijkt het nog beter om — tenzij de in artikel 9 bedoelde omstandigheden zich voordoen — de vaststelling te doen bij algemene maatregel van bestuur. Er werd nog op gewezen, dat het artikel spreekt van gedragsregels en andere voorschriften, terwijl de toelichting gewaagt van maatregelen.

Artikel 6. Het wordt, zo merkten vele leden op, in gemeentelijke kring als een ernstig bezwaar gevoeld, dat de Minister rechtstreeks aan openbare nutsbedrijven, waaronder dus b.v. ook vallen de gemeentelijke bedrijven, aanwijzingen zou geven, zonder dat daarin vooraf het gemeentebestuur wordt gekend. De vraag is dan ook naar voren gekomen of tussen de woorden „en” en „openbare nutsbedrijven” niet zou kunnen worden ingelast de zinsnede „na overleg met het bevoegd gezag, aan”.

Ook achtten deze leden het — in het licht van de hiervóór besproken algemene principiële bezwaren — noodzakelijk, dat de gemeentebesturen eveneens kennis nemen van de bijzondere maatregelen of gedragsregels, die kunnen worden opgelegd aan ondernemingen en aan openbare nutsbedrijven, voor zover deze niet in handen der gemeenten zijn. Het ligt immers voor de hand, dat de lokale autoriteiten, willen zij naar bevind van zaken kunnen handelen, en ook met het oog op hun verantwoordelijkheid, volledig op de hoogte moeten zijn van hetgeen er plaatselijk geschiedt of zal moeten gebeuren.

Artikel 7. Verdient het, zo vroegen vele leden, geen aanbeveling hier aan toe te voegen, dat de Minister bij toepassing van artikel 3 ook het kringbestuur, bedoeld in artikel 15, een dergelijke opdracht kan geven?

Waar nl. artikel 3 wordt toegepast, heeft een opdracht aan de burgemeester, wiens gemeente deel van een kring uitmaakt, praktisch geen zin, daar de beschermingsorganisaties alleen intercommunaal kunnen werken.

Vele andere leden waren onder verwijzing naar het hierboven daarentrent opgemerkte van oordeel, dat het voorgestelde in dit artikel onnederlands aandoet en van weinig vertrouwen in de burgemeesters blijkt geeft.

Verschillende leden meenden, ten einde de verantwoordelijkheid van de burgemeester beter tot uitdrukking te brengen, te moeten aanbevelen in elk geval de woorden „onder het aangeven van aard en omvang daarvan” te doen vervallen. Aan de burgemeester ware de bepaling van de aard en de omvang van de oefeningen over te laten. De mogelijkheden van plaatselijk initiatief zijn overigens in de opzet van het wetsontwerp te zeer beklemd tussen de in dit artikel bedoelde „opdracht” en de in artikel 13, dat hieronder nader ter sprake komt, bedoelde „goedkeuring”. Mocht de burgemeester, die als exponent van het lokale initiatief te dezer zake een zekere vrijheid van handelen behoeft, op enigerlei wijze niet opgewassen zijn tegen de taak van een doelmatige verzorging van de desbetreffende belangen, dan is uiteraard altijd nog een op artikel 18 van het wetsontwerp gebaseerde tussenkomst van de zijde van de Commissaris der Koningin mogelijk.

Artikel 8. Dit artikel ware beter te plaatsen vóór artikel 6 in verband met de algemeenheid van de taak, die daarbij aan de Minister wordt opgelegd; zie voorts het opgemerkte bij artikel 10.

Artikel 9. De noodzaak van het bepaalde van lid 3 — welke bepaling ontbreekt in het overeenkomstige artikel 79 van het ontwerp Wet op de noodwachten — was verschillende leden mede met het oog op artikel 103, lid 3, G.W., niet duidelijk.

Lid 5. Moet hier niet ook de zinsnede: op voordracht van onze Minister-President, worden ingelast?

Gevraagd werd naar de verhouding van het hier voorgestelde en wetsontwerp 1539.

Aan verschillende leden was het niet duidelijk waarom de Minister zich juist voor de bijstand aan getroffen gebieden doet bijstaan door een commando. Wat wordt daaronder verstaan? Hoe is dat ingericht? Waarom is het nodig dit speciaal in de wet op te nemen? En waarom geldt dat niet en dan in veel sterker mate voor artikel 8?

Artikel 10. Heeft de Minister en het commando op grond van dit artikel geen andere taak dan bijstand aan getroffen gebieden?

Artikel 11. Welk bezwaar is er tegen, om de benoeming van een hoofd bescherming bevolking te leggen in handen van B. en W.?

Dient in lid 1 niet te worden opgenomen: „behoudens het bepaalde in artikel 15”?

Artikel 12. Is de zinsnede „Het plan behoeft de goedkeuring van onze Minister” niet overbodig in verband met het bepaalde bij de artikelen 8 en 18? Bovendien zal „Onze Minister” in de 2de en 3de zinsnede moeten luiden „Onze Minister van Binnenlandse Zaken”.

Artikel 13. Naar het oordeel van vele leden moet de bevoegdheid tot het doen houden van oefeningen ook gegeven worden aan het kringbestuur, bedoeld in artikel 15. Hoe oordeelt de Minister hierover, zo vroegen zij.

Het kwam vele andere leden onjuist voor, dat de burgemeester, verantwoordelijk voor een goed functioneren van zijn beschermingsorganisatie, deze oefeningen slechts kan doen houden na verkregen „goedkeuring” van de Commissaris der Koningin. Anderzijds is het denkbaar, dat hogere belangen — ter beoordeling van de Commissaris der Koningin — zich op enig tijdstip tegen een oefening verzetten. Daarom ware navolgende redactie beter: „De burgemeester kan oefeningen met betrekking tot de bescherming van de bevolking doen houden. Hij geeft van zijn voornemen daartoe tijdig kennis aan de Commissaris der Koningin. Deze kan het houden der oefeningen verbieden.”

In het licht van de bij artikel 7 gemaakte opmerking en met het oog op de krachtens artikel 18 aan de Commissaris der Koningin toekomende bevoegdheid rees bij verschillende leden de vraag of de formele eis van goedkeuring hier wel terecht wordt gesteld. Enerzijds zal aan het plaatselijk initiatief zoveel mogelijk ruimte moeten worden gelaten; anderzijds ontvalt aan de goedkeuringseis de zin daar, waar initiatief zou ontbreken. De meest doelmatige vorm schijnt daarom wel te liggen in de sfeer van het overleg met de Commissaris der Koningin op de grondslag van het genoemde artikel 18.

Artikel 14. Ook hier rees de vraag of aan het kringbestuur niet gelijke bevoegdheid met betrekking tot het vaststellen van gedragsregels en andere voorschriften moet toekomen.

In aansluiting aan de hierboven gegeven algemene beschouwingen over het wetsontwerp bescherming bevolking, achtten verschillende leden het juister, indien — althans in vredetijd — de in dit artikel aan de burgemeester toegekende verordenende bevoegdheid aan de gemeenteraad zou worden voorbehouden. Alleen in die gevallen, waarin zich een toestand voordoet, als bedoeld in artikel 9, 1ste lid, ligt huns inziens de uitoefening van hierbedoelde bevoegdheid door de burgemeester min of meer voor de hand.

Voorts ware in dit artikel aansluiting te zoeken bij artikel 220 der Gemeentewet.

De woorden „met betrekking tot” in het eerste lid werden door vele leden — mede in verband met het bepaalde in artikel 23 — te ruim geacht. Hieronder vallen immers allerlei maatregelen. Deze woorden zouden naar de mening dezer leden beter kunnen worden vervangen door de woorden „in het belang van”, die van meer beperkte strekking zijn.

Wat moet worden verstaan onder de „bijzondere gevallen”, genoemd in de 2de zinsnede van het eerste lid? Zullen in een kring de hierbedoelde verordeningen moeten of kunnen worden vastgesteld door het kringbestuur of zal op grond van artikel 15, lid 4, de bevoegdheid tot het vaststellen van verordeningen uitsluitend toekomen aan iedere burgemeester afzonderlijk?

De in het tweede lid genoemde woorden „aanplakking aan het gemeentehuis”, die ook elders in de wetsontwerpen voorkomen, doen weinig fraai aan.

Artikel 15. Vormen, zo werd gevraagd, b.v. 2 of 3 gemeenten uit 2 of 3 provinciën, welke te zamen een regeling tot stand brengen, een gewest? Uit artikel 20 kan worden opgemaakt, dat dit niet het geval is. Welke Commissaris treedt dan op volgens artikelen 14, 16 t/m 19, 21, etc.? Kan hier niet beter gesproken worden van de „taak der burgemeesters” in plaats van de „taak der gemeenten”?

Verschillende leden vroegen, hoe in de praktijk de verhouding zal zijn tussen de beschermingsdiensten van de gemeente, de provincie en die van het Rijk. Zij drongen met klem aan op een zo groot mogelijke inschakeling van de gemeente bij de bescherming van de bevolking; hiertoe is naar hun inzicht gemeentelijke zelfstandigheid een dringende eis. Het was deze leden voorshands niet geheel duidelijk, waarom een belangrijke taak t.a.v. de bescherming bevolking aan de provincie is toebedeeld. Zij vreesden, dat bij een optredende calamiteit een te ingewikkeld gecentraliseerd systeem door het uitvallen van de verbindingen moeilijkheden bij de hulpverlening zal veroorzaken; bij de opbouw van de burgerlijke verdediging dient volgens deze leden toch zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met de plaatselijke omstandigheden.

Artikel 16. Is de zinsnede „Het plan behoeft de goedkeuring van onze Minister van Binnenlandse Zaken” niet overbodig in verband met artikel 8? Vergelijk het opgemerkte bij artikel 11.

Artikel 19. Ook de Commissaris der Koningin blijkt zo nodig de bijstand aan getroffen delen van zijn provincie te kunnen regelen, evenals de Minister dit kan doen krachtens artikel 10. Is hier niet een overmaat van regeling te verwachten? Is het nodig wettelijk vast te leggen, dat de Commissaris zich doet bijstaan door een commandant?

Artikel 20. In aansluiting aan de bij de algemene beschouwingen besproken feitelijke bestuursverhoudingen tussen de Commissarissen

der Koningin en de burgemeesters vestigden verschillende leden er de aandacht op, dat deze verhouding tussen de Commissaris der Koningin en de burgemeester ook in het geval van toepassing van dit artikel dient te worden gehandhaafd. Het bestaan van een gemeenschappelijke regeling tussen provincies mag h.i. niet leiden tot de figuur, dat de burgemeester in een bepaalde relatie komt te staan tot de Commissaris der Koningin van een andere provincie, aangezien in een dergelijk geval niet de feitelijke bestuursverhouding aanwezig is, die voor een doelmatige effectuering van bestuursvoorzieningen van een zo grote en praktische constructieve betekenis wordt geacht.

Het woord gewest (lid 3) heeft in het spraakgebruik de betekenis van provincie, het wordt althans meestal in die zin gebruikt. Beter ware het hier te spreken van district of streek of departement.

Waarom wordt in lid 4, onder *a*, niet gesproken van een voorzitter, zoals dit ook in artikel 15, lid 2, onder *b*, gebeurt?

Artikel 21. Heeft de Commissaris der Koningin, zo vroegen vele leden, de hierbedoelde bevoegdheid ook ten aanzien van de kringbesturen in zijn provincie? In het bevestigende geval ware dit uitdrukkelijk te vermelden.

De vraag rees of een bepaling, dat onder de in dit artikel bedoelde omstandigheden de Minister van Binnenlandse Zaken aanwijzingen kan geven aan de Commissaris der Koningin terecht niet is opgenomen.

Zeer ernstige bezwaren bestonden bij vele leden tegen het geven van aanwijzingen aan de burgemeesters en de daarmee verband houdende hiërarchische opzet van de wet. In gemeentelijke kring acht men het stelsel van aanwijzingen — een rechtsfiguur, die reminiscenties wekt aan de bezettingstijd — onaanvaardbaar en in strijd met de verantwoordelijkheid van de burgemeester. Het systeem der aanwijzingen — eenmaal in de wetgeving geïntroduceerd — opent voor de centrale Overheid de weg om daarvan, hetzij bij de uitvoering van deze wet, hetzij in de toekomst in andere wetten, indien dit systeem daarin zou worden nagevolgd, op ruimere wijze gebruik te gaan maken; dit zal onherroepelijk leiden tot een ondergraven van de verantwoordelijkheid, die aan de positie van de burgemeester inhaerent is.

Naar verluidt zou het bepaalde in artikel 21 van het wetsontwerp bedoeld zijn om de mogelijkheid te openen bepaalde plaatselijke hulpcolleges naar elders, waar zich ernstige calamiteiten hebben voorgedaan, te dirigeren. Indien zulks inderdaad het geval is, rees bij deze leden de vraag, waarom in het wetsontwerp niet is bepaald, dat de burgemeesters verplicht zijn in zodanige gevallen deze hulpcolleges ter beschikking te stellen. Hiermede zou het in gemeentelijke kring zeer ernstig wegende bezwaar tegen het systeem der aanwijzingen op bevredigende wijze ondervangen kunnen worden. En zo artikel 21 de strekking mocht hebben centraliserend optreden mogelijk te maken, een strekking, die — zoals reeds zoëven bleek — in gemeentelijke kring als onaanvaardbaar wordt beschouwd, dan moge worden gewezen op het feit, dat er altijd nog andere middelen overblijven dan het geven van aanwijzingen.

Artikel 22. Ook tegen dit artikel bestonden bij vele leden ernstige bezwaren in zover het bij een algemene toepassing in bepaalde omstandigheden een operationele hiërarchie schept, die zich geheel onttrekt aan locale bestuursinvloed en verantwoordelijkheid. De Regering geeft zich op dit punt blijkbaar niet voldoende rekenschap van mogelijke reacties van de bedreigde bevolking. Die reacties zullen ook onder die bijzondere omstandigheden blijken in te houden, dat leiding wordt verwacht van de organen, die normaal leiding geven en verantwoordelijkheid dragen. Met grote nadruk wilden de leden, hier aan het woord, ook in dit verband wijzen op de ernstige bezwaren van een volledige uitschakeling van locale bestuursverantwoordelijkheid.

Ook was bij hen de vraag gerezen op welke wijze dit artikel zal worden toegepast. Moet aangenomen worden — zoals hierboven is gedaan —, dat het algemene toepassing beoogt, dan wel, dat de toepassing bij dringende noodzaak van geval tot geval zal worden bezien? De Memorie van Toelichting is op dit punt niet erg duidelijk. In zover deze bepaling de mogelijkheid tot een individueel corrigerend optreden beoogt daar, waar de verantwoordelijke leiding tekort zou schieten, dient er op te worden gewezen, dat dit artikel de burgemeester in dit opzicht meer rechtszekerheid zou behoren te verschaffen en de toepassing er van zich zou behoren te beperken tot b.v. grove verwaarlozing van de opgedragen taak.

Artikel 23. Zeer vele leden zouden gaarne vernemen naar welke normen de kringkosten over de samenstellende gemeenten zullen worden verdeeld. Geschiedt dit aan de hand van zielental of van de aanwezige gevaartrekkende objecten?

Ook zouden deze leden gaarne worden ingelicht hoe ver de bedrijfsbescherming zal gaan en welke de orde van grootte der kosten zal zijn, die hieraan verbonden zijn. Is het juist, dat bij de grotere bedrijven de kosten voor het maken van schuilgelegenheden op f 100 per personeelslid begroot zijn, terwijl in het buitenland gerekend wordt met bedragen, liggend tussen f 300 en f 500? Een en ander is vanzelfsprekend afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. Zonder nadere uitvoerige gegevens over de tot stand te brengen bedrijfsbescherming is het moeilijk die materie reeds thans in volle omvang te overzien. Desondanks meenden deze leden, dat het organiseren van een zekere bedrijfsbescherming slechts een betrekkelijke waarde heeft en alleen aan het doel kan beantwoorden, wanneer vooropstaat de verzekering voor de vitale bedrijven van de benodigde grondstoffen en voorraden, respectievelijk de aanvoer hiervan.

Ook hier komt de noodzaak naar voren van het betrekken van de belanghebbenden in de voorbereidingen van eventuele te treffen maatregelen, waarover bij de algemene beschouwingen reeds gesproken werd.

In dit verband rees mede de vraag in hoeverre de strategische ligging van de bedrijven bij het opleggen van maatregelen zal worden meegeteld. Hoe denkt de Minister van Oorlog hierover? Een passieve beveiliging heeft immers slechts zin, indien de beveiligde bedrijven in oorlogstijd ook inderdaad aan de productie van oorlogsmateriaal of van benodigdheden voor de instandhouding van het welzijn van de bevolking kunnen deelnemen.

De leden, hier aan het woord, hadden in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp Bescherming bevolking een uiteenzetting over de rechtsgrond van artikel 23, niet aangetroffen. In de laatste alinea's van het algemeen gedeelte van deze Memorie wordt er gesproken van het scheppen van een juridische basis om de kosten van de bedrijfsbescherming ten laste van de bedrijven te brengen. Een nadere motivering, waarom de kosten van de bedrijfsbescherming, voor zover deze uitgaat boven de zelfbescherming, welke een nationaal belang is, ten laste van de bedrijven zijn te brengen, is noodzakelijk. Voorshands konden de leden, hier aan het woord, de rechtsgrond hiervan niet ontdekken.

Bij de bedrijfsbescherming, zoals deze in het wetsontwerp wordt aangeduid, gaat het om de handhaving van het productie-apparaat, alsmede om het voorkomen van stagnatie in de productie van de vitale bedrijven. Verder wordt er van uitgegaan, dat de betrokken ondernemingen niets anders te doen hebben dan stipt de bevelen op te volgen, gegeven door de Overheid in de persoon van de Minister van Binnenlandse Zaken. De hier aan het woord zijnde leden waren aanvankelijk van oordeel, dat zodra men de weg kiest, dat de Overheid alies voor het zeggen heeft, tevens erkend wordt, dat hier sprake is van een Overheidstaak.

In het algemeen worden de uitgaven, die met de uitvoering van een Overheidstaak samenhangen, voor rekening van de schatkist gebracht, tenzij er sprake is van bijzondere dienstverlening, die het vorderen van leges of het heffen van retributies rechtvaardigt. Van enige bijzondere dienstverlening van Overheidszijde is naar de indruk van deze leden bij het opvolgen van bevelen geen sprake. Zelfs zouden zij willen opmerken, dat vitale bedrijven, welke opdracht zullen ontvangen om onder oorlogsomstandigheden hun productie te handhaven in een gevaar aantrekkende positie worden geplaatst.

Aangezien er van een molestgarantie, te verstrekken door de Staat, wel niets zal komen, is de casuspositie derhalve zo, dat de betrokken bedrijven enerzijds onder zeer sterk verhoogd gevaar risico zullen moeten blijven produceren, terwijl anderzijds krachtens artikel 23 van het wetsontwerp van hen verlangd zou worden, dat zij bovendien nog alle extra-kosten, samenhangende met het nemen van preventie-maatregelen als gevolg van ontvangen bevelen, bij voorbaat zullen moeten betalen.

Gelet op deze aanvankelijke indrukken, waren de hier aan het woord zijnde leden zeer verlangend om nadere uiteenzettingen ter zake te ontvangen.

Overigens wilden deze leden niet nalaten nog aandacht te wijden aan het feitelijke kostenvraagstuk. Zij voorzagen de mogelijkheid, dat bij tenuitvoerlegging van de voorgelegde plannen, afgezien van de kosten der bedrijfsbescherming, een totaal kostenbedrag van ca. een half miljard gulden per jaar met deze aangelegenheid gemoeid zal zijn. Zij wilden van hun bezorgdheid doen blijken over de mogelijkheid om dergelijke zeer grote bedragen te onttrekken aan de algemene middelen. Veel kan in dit verband afhangen van het tempo, waarin de plannen voor zover zij uiteindelijk aanvaard worden, zullen worden uitgevoerd.

Ten einde de al of niet aanvaardbaarheid te kunnen beoordelen, zal de Kamer, nu hier sprake is van een algemene machtiging, over concrete cijfers dienen te beschikken, waaruit kan blijken hoe het tempo zal zijn en in welke orde van grootte beschikt zal moeten worden over gelden.

Ten aanzien van de bedrijfsbescherming meenden de hier aan het woord zijnde leden te weten, dat voor een middelgroot bedrijf met 1500 arbeiders een kostenberekening gemaakt werd van een half miljoen gulden. Ook bij deze vorm van bescherming zullen derhalve vele miljoenen per jaar benodigd zijn en wegvloeien.

Heeft de Regering een indruk van de economische repercussies van de voorgestelde maatregelen zowel met betrekking tot de exportpositie der bedrijven als met betrekking tot het loon- en prijspeil. Zo ja, dan zou het naar de mening der hier aan het woord zijnde leden wel aanbeveling verdienen ook hierover gegevens te verstrekken. In dit verband werd gewezen op een onlangs in de „Industrie” verschenen artikel over de burgerlijke bescherming, waarin naar aanleiding van een inleiding van ir. Koster verschillende vragen worden gesteld. Beantwoording daarvan zouden deze leden op prijs stellen.

Andere leden zouden willen worden ingelicht op welke wijze het onvermogen van betrokkenen zal worden vastgesteld. Kan hierbij geen grote willekeur ontstaan?

Is het bovendien niet gewenst een beroepsmogelijkheid in het leven te roepen, die over de al of niet onbillijkheid der op te leggen kosten kan beslissen?

Artikel 24. Moet in lid 1 niet mede artikel 6 genoemd worden? Verdient het, zo werd gevraagd, geen aanbeveling in het 2de lid de mogelijkheid tot het treffen van deze voorziening te openen, zodat aan deze bepaling een facultatief karakter gegeven wordt?

Artikel 25. Na de aanmaning van artikel 24 lijkt de waarschuwing van lid 1 overbodig.

Artikelen 27 en 28. Tegen het in rekening brengen van de kosten, die de provincies maken ter zake van de bescherming van de bevolking, bij het Rijk bestonden geen bezwaren.

Hoe is echter de kostenvergoeding over de gemeenten, resp. A- en B-gemeenten, gedacht? Reeds bij de algemene beschouwingen is er op gewezen, dat dit punt onbevredigend in het wetsontwerp geregeld wordt. De vergoeding der kosten dient, zo meenden zeer vele leden, in de wet te zijn neergelegd. Dit gebeurde toch ook in artikel 10, 2de lid, van de Distributiewet 1939. Het hanteren van objectieve normen verdient aanbeveling en deze kunnen naar het oordeel van deze leden beter bij wet dan bij algemene maatregel van bestuur worden gesteld. In ieder geval ware te bepalen, dat bedoelde algemene maatregelen van bestuur bij de wet moet worden bekrachtigd.

Verscheidene leden merkten nog op, dat van de zijde van de gemeentebesturen met ongerustheid wordt gesproken over de kosten, welke uiteindelijk ten laste van de gemeente zullen blijven. Deze ongerustheid wordt volgens deze leden slechts ten dele weggenomen door de vertrouwelijke circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken dd. 6 September 1951, waarbij enige mededelingen worden gedaan over de vergoedingen ter zake van de burgerlijke verdediging. Met name wezen de aan het woord zijnde leden op een tweetal onderdelen, ten aanzien waarvan naar hun mening een onvoldoende Rijksbijdrage wordt verleend, t.w.:

1. de bouw, respectievelijk inrichting van een commandopost;
2. onevenredig lage bijdrage van het Rijk in de kosten van opslag en onderhoud van het van Rijkswege in bruikleen gegeven materiaal.

Artikel 29. In dit artikel wordt gebruik gemaakt van de in de Grondwet neergelegde bevoegdheid om in bepaalde gevallen inbreuk te maken op het zogenaamde „huisrecht”, welk recht in beginsel een waarborg geeft met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke vrijheid van de burgers. Waar de burgemeester de autoriteit is, die het dichtst bij de bevolking staat, die in zijn positie veelal meer kan bereiken dan vertegenwoordigers van hogere organen, en wiens optreden men over het algemeen ook eerder dan dat van anderen kan aanvaarden, achten vele leden het meer voor de hand liggend de bevoegdheid tot het afgeven van de hierbedoelde lastgeving te beperken tot de burgemeester. Bovendien valt ook niet de noodzaak in te zien om aan drie autoriteiten de bevoegdheid tot het afgeven van lastgevingen toe te kennen. Tenslotte is deze beperking gewenst met het oog op het feit, dat de burgemeester op de hoogte dient te zijn van hetgeen er in zijn gemeente gebeurt, omdat hij het is, die tenslotte verantwoordelijk is voor de handhaving van de openbare orde en rust in zijn gemeente.

In aansluiting op deze laatste opmerking dient er op te worden gewezen, dat — ongeacht welke regeling tenslotte in de wet ten aanzien van het „huisrecht” wordt neergelegd — de burgemeester in ieder geval van het binnentreden van woningen in kennis zal moeten worden gesteld.

Verscheidene leden meenden, dat lid 1 veel te ruim geredigeerd was, evenals het eerste lid van artikel 18 van wetsontwerp no. 6.

Anders dan artikel 7 van wetsontwerp no. 8, waarin aan bepaalde functionarissen de bevoegdheid wordt gegeven tot het betreden van plaatsen ter vervulling van een beperkte taak, nl. het houden van toezicht op de nakoming van krachtens de wet gegeven bevelen, bevatten eerderbedoelde artikelen geen restrictie.

Wie zijn de opsporingsambtenaren, zo werd tenslotte nog gevraagd.

Hierbij werd opgemerkt, dat bepalingen met betrekking tot de opsporingsambtenaren wel zijn opgenomen in de andere wetsontwerpen (no. 4: artikel 102, no. 6: artikel 22, no. 8: artikel 10), evenals trouwens in de Luchtbeschermingswet 1936 (artikel 14).

Artikel 30. „Overtreedt,” kan gevoelig worden geschrapt.

Artikel 31. Het kwam vele leden niet juist voor, dat elk misdrijf tot klachtdelict wordt gemaakt. De redactie van lid 1 laat immers ook de mogelijkheid open, dat verder bekendgemaakt wordt hetgeen gebleken is of medegedeeld is nopens zaken of werkzaamheden van een ander „in diens kwaliteit van functionaris der beschermingsorganisatie”.

Door de omschrijving in lid 1 wordt geen straf gesteld op de schending van de geheimhouding b.v. door noodwachters, die in hun hoedanigheid daarvan kennis hebben gekregen.

Artikel 32. Is het niet juist hier te spreken van artikel 30 of artikel 31? Zo nee, dan zouden de artikelen 31 en 32 van plaats moeten wisselen.

Dit artikel last twee nieuwe artikelen in het Wetboek van Strafrecht in, nl. de artikelen 175a en 175b. Tegen artikel 175a, dat strafbaar stelt degene, die in geval van oorlog opzettelijk een bij of krachtens een wet gegeven en bekendgemaakt voorschrift tot bescherming van de bevolking overtreedt, bestonden bij vele leden ernstige bezwaren.

Het is denkbaar — en de oorlogsdagen van Mei 1940 hebben zulks bewezen —, dat de plaatselijke autoriteiten komen te staan voor het feit, dat zij bepaalde voorschriften ten gevolge van de locale omstandigheden niet kunnen naleven. Zij zullen zich dan genoodzaakt kunnen zien bepaalde voorschriften niet na te leven, doch zien zich dan tevens voor het feit geplaatst, dat zij strafbaar zijn. Het overwegende bezwaar, dat de hier aan het woord zijnde leden tegen dit artikel hadden, is dat daarin de mogelijkheid van exceptie te goeder trouw niet tot uitdrukking is gebracht.

Verscheidene leden stelden voor in de nieuwe artikelen 175a en b Wetboek van Strafrecht te lezen:

„..... in geval van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden.....” Ook bij oorlogsgevaar, enz., als de staat van paraatheid is ingetreden, wordt het karakter van inbreuken op de gedragsregels e.d. geheel anders dan in tijd van vrede. Het is dan ook minder juist, dat alleen, wanneer reeds oorlogshandelingen gaande zijn, bijzondere gevolgen van onachtzaamheid of onwil van de burgers behoeven te worden gevreesd (vergl. Memorie van Toelichting, blz. 12).

Artikel 33. In dit artikel komt een drukfout voor onder het nieuwvoorgestelde artikel 175b, eerste regel, waar in plaats van „von” „van” gelezen moet worden.

Artikel 35. In de bij dit artikel ingetrokken Luchtbeschermingswet 1936 waren in de artikelen 17 en 18 wijzigingen in de Woningwet en de Onteigeningswet tot stand gebracht. Bestaat thans aan het voortbestaan van deze wijzigingen geen behoefte?

Wetsontwerp op de noodwachten

Algemeen. Voor zover de zelfbeschermingsmaatregelen niet voldoende blijken tegen te verwachten rampen in aaneengesloten bebouwingen, zal van Overheidswege de zelfbescherming georganiseerd worden in blokken en wijken. Bovendien zullen vele openbare nutsbedrijven in geval van gevaar een speciale taak krijgen.

De opvang van rampen zal in veel gevallen slechts kunnen plaats vinden, indien brandweer, geneeskundige dienst, opruim- en reddingsdienst en de sociale verzorgingsdienst worden georganiseerd en samengesteld als gemeentelijke hulpverleningsdiensten, die zo nodig geassisteerd kunnen worden door mobiele colonnes. Het bemannen van al deze diensten zal zoveel mogelijk moeten geschieden op basis van vrijwilligheid, terwijl de reeds bij de Overheid in functie zijnde ambtenaren als vaste kern zijn gedacht.

Wil men het moreel van dit personeel op een behoorlijk peil houden en derhalve het welslagen van de organisatie bij voorbaat in de hand houden, dan moet zijn rechtspositie behoorlijk geregeld zijn. Het spreekt dus vanzelf, dat vrijwillige deelneming aan de noodwachten, zowel als gedwongen inlijving, dezelfde voordelen moeten bieden.

De in dit ontwerp ontwikkelde rechtspositie voldoet naar het oordeel van zeer vele leden in het algemeen aan alle hiervoor naar billijkheid te stellen eisen. De rechtspositieregeling is aangepast aan die van de militairen der landmacht en daardoor reeds gunstiger dan die van het burgerlijk Overheidspersoneel; men achtte zulks een juist standpunt.

In de Memorie van Toelichting bij de suppletoire begroting voor het dienstjaar 1951 (hoofdstuk V), inhoudende de uitgaven voor de burgerlijke verdediging, wees de Regering zeer nadrukkelijk op de plaats in het kader der hulpverlening, toegedacht aan particuliere organisaties; deze gedachtengang wordt hier in de Memorie van Toelichting herhaald.

Kan, zo vroegen deze leden, de Regering mededelen in hoeverre zij zich de medewerking van deze organisatie verzekerd heeft; daardoor zou kunnen worden voorkomen, dat te veel leden aan deze organisaties (die als zodanig op basis van vrijwilligheid ingeschakeld kunnen worden) onttrokken worden, door een aanstelling, resp. gedwongen inlijving, als noodwacht, waardoor de paraatheid der organisaties zelf aanmerkelijk verkleind wordt?

Wordt onder een noodwachter ook een vrouw verstaan? In de toelichting van artikel 14 wordt van noodwachterster gesproken.

Ligt het in de bedoeling de gemeentepolitie en de Rijkspolitie in te schakelen bij de noodwachten, b.v. volgens artikel 11?

Bij de regeling van de rechtspositie van de noodwachters ten aanzien van ziekte en ongeval is aansluiting gezocht bij de regeling, zoals die geldt voor militairen. In de loop der jaren heeft bij de militairen deze regeling niet bevredigend gewerkt. Nog altijd vallen militairen, die in dienst ziek geworden zijn, buiten de regeling, omdat in dat geval vastgesteld wordt, dat ze b.v. de ziekte ook zouden hebben gekregen, als ze niet in dienst waren geweest. Daarom leek verschillende leden de volgende regeling juist: een noodwachter, die ziek wordt, wordt geacht in werkelijke dienst te blijven, tenzij blijkt, dat zijn ziekte niet het gevolg was van de dienst. Van een voor de noodwachter ongunstige beslissing ware beroep mogelijk te maken.

De noodwachters moeten, zo meenden deze leden, langs vrijwillige weg gewonnen worden, voor zover ze geen ambtenaar zijn. Ook voor Steun Wettig Gezag vindt vrijwillige werving plaats. Ter zake zou samenwerking moeten plaats vinden. Vooral in kleine plaatsen zal het moeilijk zijn twee commissies van aanbeveling te vormen voor de vrijwillige arbeid. Bovendien zal het noodzakelijk zijn, willen beide instituten slagen, een zekere coördinatie te bevorderen. Heeft de Regering zich een mening gevormd hoe en onder welke personen de werving voor beide instituten zal moeten plaats vinden? Sommige leden stelden nog de vraag, of niet gevreesd dient te worden voor rivaliteit tussen de z.g. reservediensinstellingen en de beschermingbevolking bij het aantrekken van vrijwilligers. Een gezonde rivaliteit kan uitstekend werken, maar niet denkbeeldig is, dat in onderling gekrakeel op lager „niveau” de beste kansen teloor zullen gaan.

Vele andere leden vroegen zich af, waarom het Instituut Steun Wettig Gezag, hetgeen een overkoepelingsorgaan is voor diverse vrijwilligersdiensten, ook niet het orgaan kan zijn voor de werving van noodwachten op basis van vrijwilligheid. Een kleine verbreding van de plaatselijke actie zou dan voor de nodige eenheid zorg kunnen dragen.

Genoemde leden waren van oordeel, dat de rechtspositieregeling van de onderdelen van Steun Wettig Gezag zoveel mogelijk in overeenstemming met de rechtspositie der noodwachten behoort te zijn, wijl anders b.v. een corps te maken kan krijgen met twee soorten regelingen, naarmate het in het een of in het andere verband optreedt.

Als tweede praktijkopmerking meenden zij te moeten stellen, dat het eerder te verwezenlijken zou zijn vrijwilligers te vinden voor ter beschikking van B-kringen gesteld Rijksmateriaal dan voor gemeentelijke colonnes, die buiten eigen gemeenten zouden moeten optreden.

Wat dit wetsontwerp betreft, meenden verscheidene leden er in het bijzonder op te mogen wijzen, dat in titel IV de indeling van de noodwachtplichtigen niet op voldoende wijze is geregeld, terwijl evenmin de gehoudenheid van de noodwachtplichtige om zijn bestemming te volgen — verwezen moge worden naar artikel 80 van het ontwerp — is geregeld. Aanvulling van het ontwerp in deze zin achtten zij noodzakelijk. De Memorie van Toelichting, blz. 18, laat voorts twijfel bestaan of het personeel van de blokploegen (behalve de leiders dier ploegen) de status van noodwachter zal krijgen. Naar de mening dezer leden zal dit moeten gebeuren. Anders bestaat de mogelijkheid, dat de blokploegen onbemand blijven, aangezien men er weinig voor zal voelen om der wille van de vrijwilligheid buiten de sociale rechtspositie maatregelen van noodwachters te vallen. Een zelfde moeilijkheid is te verwachten t.a.v. het personeel van bedrijven met verplichte zelfbescherming (artikel 6 Wet bescherming bevolking).

De pensioenuitkeringen aan noodwachters en nabestaanden van noodwachters komen blijkens artikel 33 ten laste van het Rijk. Geldt dit ook voor alle andere uitkeringen, vergoedingen en tegemoetkomingen (vgl. artikel 14) en, zo neen, waarom niet?

Verscheidene leden wezen er op, dat in de Memorie van Toelichting van het ontwerp Wet bescherming bevolking terecht wordt opgemerkt, dat de personeelsvoorziening slechts dan, op basis van vrijwilligheid, gunstige resultaten kan opleveren, indien „aan de betrokkenen een behoorlijke, wettelijk geregelde rechtspositie in uitzicht kan worden gesteld”.

De vraag rijst of de in dit ontwerp vervatte regeling wel aan dit doel beantwoordt, waar deze wordt onthouden aan vrijwel het grootste deel van het personeel van de organisatie tot bescherming van de bevolking, nl. vrijwel alle part-timers.

Het ontwerp stempelt de Overheidsorganisatie (gemeentelijke hulpverleningsdiensten, mobiele Rijkscolonnen, operatieve staven en commando's) tot noodwachten. Van de zelfbeschermingsorganisatie worden, blijkens de Memorie van Toelichting blz. 18, de Rijksploegen en de blokhoofden als onderdelen van de Overheidsorganisatie en dus als noodwachters aangemerkt. De leden van de blokploegen worden slechts periodiek ingedeeld bij de wijkposten, zodat zij voor het grootste deel van de tijd buiten Overheidsorganisatie vallen. Ook al zegt de Memorie van Toelichting, dat het waarschijnlijk noodzakelijk zal zijn ook het overige personeel van de blokploegen in de Overheidsorganisatie op te nemen en hen dus eveneens te beschouwen als noodwachters, hun rechtspositie hangt toch nog geheel in de lucht, hetgeen de werving allerminst zal bevorderen.

De eigenaardige en naar het voorkomt weinig doeltreffende constructie om in de Memorie van Toelichting te vermelden waaruit de noodwacht bestaat, gaf deze leden aanleiding tot de vraag, waarom niet in de tekst van de wet is neergelegd, dat tot de noodwacht behoren: de gemeentelijke hulpdiensten (brandweer, geneeskundige dienst, opruimings- en reddingsdienst, sociale verzorgingsdienst, alsmede politie, gasdienst en herstellingsdienst), de mobiele Rijkscolonnen, de operatieve staven en commando's, de georganiseerde zelfbescherming (wijk- en blokploegen) en eventueel ook de georganiseerde bedrijfsbescherming.

De Memorie van Toelichting (blz. 20), geeft als de totale personeelssterkte 200 000 man aan, waarvan 37 500 aan te werven full-timers, 86 400 part-timers en 66 400 na een luchtaanval op te roepen part-timers. Bestaan de overige ongeveer 10 000 krachten uit gemeentelijk personeel? Waarom is bij het full-time personeel en het part-time personeel gerekend op een verhouding van 1 tot 4? Bestaat het overgrote deel van het personeel, nl. dat van de blokploegen, dan niet geheel uit part-timers?

In hoeverre kijkt, zo vroegen deze leden voorts, de ontworpen rechtspositieregeling af van de regelingen voor de bij de Nationale Reserve ingeschakelde organisaties? Wordt gelijkstelling beoogd?

Volgens de Memorie van Toelichting zal het bij een krachtige organisatie in het B-gebied mogelijk zijn, een reserve te vormen voor hulp aan de A-gebieden, welke reserve in staat van onmiddellijke paraatheid ware te brengen zodra een mobiele Rijkscolonne is uitgezonden (Memorie van Toelichting blz. 18). Ligt het niet meer voor de hand om, indien een ernstige aanval op een A-gebied heeft plaats gehad en de eigen middelen van dat gebied te kort schieten, allereerst hulp te doen verlenen door aangrenzende delen van het B-gebied?

Voor diverse onderwerpen staat regeling bij of krachtens algemene maatregel van bestuur voor ogen. Deze leden achtten het onjuist de regelen, bedoeld in artikel 9, lid 2, artikel 11, lid 4, artikel 14 en artikel 77, lid 2, te doen vaststellen *krachtens* algemene maatregel van bestuur, waarbij werd opgemerkt, dat de toelichting op artikel 9, lid 2, zegt, dat het gewenst lijkt de rechtstoestand van het in artikel 9, lid 1, bedoelde personeel te regelen bij algemene maatregel van bestuur. Overigens geldt het hier een zo belangrijke materie, dat ook hier bevestiging van de algemene maatregel van bestuur bij de wet noodzakelijk schijnt.

Wanneer zullen, zo vroegen deze leden nog, de in de Memories van Toelichting in uitzicht gestelde wetten of herzieningen b.v. een straf- en tuchtwet voor de noodwachten, kunnen worden ingediend?

Zal de politie, waaraan ten behoeve van de bescherming der bevolking een verzwaarde taak is toegedacht, niet volkomen ontwricht worden, indien een groot deel van het personeel bij oorlogsgevaar in militaire dienst moet komen? Zijn op korte termijn voorzieningen te dezen aanzien en t.a.v. het brandweerpersoneel te verwachten?

In het ontwerp ontbreekt een regeling voor noodwacht- of burgerdienstplicht in vitale bedrijven, terwijl in titel IV een bepaling, dat noodwachtplichtigen zich alleen met toestemming buitenlands mogen begeven, niet is opgenomen. Daarin ware alsnog te voorzien.

Titel I. Aan het opschrift ware toe te voegen: en de noodwachstaven.

Artikel 1. In dit artikel wordt geen omschrijving gegeven van de taak van de noodwachten. Te bepalen ware tevens wat onder noodwachten dient te worden verstaan en wie deel van de noodwacht uitmaken. De Memorie van Toelichting geeft in dit opzicht wel enige aanwijzingen, doch vele leden achtten het gewenst dit in de wet vast te leggen.

Artikel 2, lid 1. Heeft het hierbepaalde praktische betekenis, wanneer alles of nagenoeg alles in een kring is ingedeeld?

Artikel 3. Het schijnt logischer in plaats van de kringraad in lid 1 te stellen het kringbestuur.

Artikel 4. Wie zijn hier bevoegd bevelen te geven? Met het oog op de strafsanctie in artikel 99 ware op dit stuk en ten aanzien van het begrip „dienstbevel” nadere precisering wenselijk.

Artikel 7. Op welke wijze gaat de hoedanigheid van noodwachter verloren voor de ingedeelden krachtens sub *d* en *e*?

Artikel 9. Wordt met „ambtenaren van een noodwacht of een noodwachstaf” mede bedoeld op het hoofd bescherming bevolking en op de andere hoofden, genoemd in lid 2 van de artikelen 2 t/m 6? Vallen de in het eerste lid bedoelde ambtenaren van een noodwacht of een noodwachstaf, b.v. de hoofden bescherming bevolking onder de Burgerlijke Pensioenwet (Vgl. Memorie van Toelichting, blz. 28)?

Voor wat betreft de in artikel 9, lid 1, bedoelde arbeidscontractanten, is zulks zeker niet het geval en daarom achtten verscheidene leden het niet juist, dat, naar in de Memorie van Toelichting wordt gesteld, het volgen van het militaire diensttijdpensioen voor de overige categorieën van het noodwachtpersoneel geen enkele praktische betekenis heeft.

Bedoelt het in lid 2 bepaalde, de voorschriften van artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 niet op betrokkenen van toepassing te doen zijn? Zo ja, waarom niet? Zijn de voorschriften van artikel 134 van genoemde wet wel op hen toepasselijk?

Artikel 10. Zullen de vrijwilligers van de blokploegen een verbandakte moeten aangaan, ook als zij niet tot de Overheidsorganisatie worden gerekend en dus niet als noodwachten worden aangemerkt?

Artikel 11. Moet aan de burgemeester niet de bevoegdheid gegeven worden om opdracht te kunnen geven aan ambtenaren en arbeidscontractanten deel uit te maken van de *kringnoodwacht*, waarop de gemeente geheel of ten dele is aangewezen?

Artikel 12. De rechtspositie van de noodwachters, bedoeld in de artikelen 9 en 11, 1ste, 2de en 3de lid, wordt in het ontwerp niet geregeld, met uitzondering voor wat betreft de rangtoekenning.

Vele leden stelden zich de vraag of het niet gewenst zou zijn om ook voor de hierbedoelde noodwachters een nadere rechtspositieregeling te treffen.

Opgemerkt werd voorts, dat de Overheidsambtenaren, die als noodwachter dienst doen, ten aanzien van de toekenning van invaliditeitspensioen achtergesteld zijn bij hen, die als ambtenaar bij een der noodwachten zijn aangesteld. Aangenomen mag worden, dat dit niet de bedoeling zal zijn geweest; daarom dient deze ongelijkheid van behandeling te worden opgeheven door te bepalen, dat de in de voorgaande leden bedoelde noodwachters voor de toepassing van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* no. 240) worden geacht de hun opgedragen werkzaamheden in hun pensioengerechtigde betrekking te vervullen.

Waarom acht, zo vroegen verscheidene leden, de Regering het blijkens de Memorie van Toelichting, blz. 21, niet juist om de rechtspositieregeling, vervat in de artikelen 13—32, van toepassing te doen zijn op de ambtenaren en personen, bedoeld in de artikelen 9 en 11? Zal dit niet ten gevolge hebben, dat, als een ambtenaar-noodwachter en een andere noodwachter beiden invalide worden tijdens of door werkelijke dienst, op laatstgenoemde aanmerkelijk gunstiger bepalingen worden toegepast?

Artikel 15. Het komt minder juist voor aan dit artikel geen toepassing te geven, indien het een ongeval tijdens een oefening betreft. Een definitie van „werkelijke dienst” ware op haar plaats. Van „oefening” is in artikel 13 wel een definitie gegeven.

Artikel 27. Waarom geeft lid 1 een facultatieve bepaling?

Artikel 32. Is het niet juist om naast de strafsanctie te bepalen, dat beëindiging van de dienstbetrekking op de in deze bepaling vermelde grond van rechtswege nietig is?

Titel III. Deze titel behoort te luiden: Uitkeringen.

Artikel 40. Wat wordt in lid 2 onder desertie verstaan? (zie de artikelen 95 en 96). Zal, indien het gegronde vermoeden later onjuist blijkt, de uitkering met terugwerkende kracht geschieden?

Artikel 44, lid 3. (juncto artikel 34), kan gevoeglijk vervallen.

Artikel 45. Wordt eenmaal een uitkeringstermijn gerekend, of doorlopend, wanneer de gevallen sub *a* t/m *e* zich voordoen?

Artikel 53. Moet hierbij niet gedacht worden aan gevallen, dat pensioen en uitkeringen genoten worden, waarbij het pensioen aanmerkelijk hoger is dan de uitkering? Vervalt, zo werd gevraagd, daarmee het recht op de uitkering? Indien dit de bedoeling is zou een overeenkomstige toepassing van artikel 48 moeten plaats vinden. Deze gedachtengang past, zo meende men, beter in het kader der toelichting, blz. 22. „Daar de uitkeringen krachtens deze titel ruimer zijn dan het verhoogd invaliditeitspensioen en het weduwen- en wezenpensioen krachtens de Pensioenwet 1922, is deze titel ook van toepassing op de ambtenaren, bedoeld in de artikelen 9 en 11 ... Bij samenloop is in artikel 53 ter zake een voorziening getroffen.” Deze voorziening zou juist de beoogde ruimere uitkering illusoir kunnen maken.

De Memorie van Toelichting (blz. 22) geeft, zo werd nog opgemerkt, aan, waarom geen bepalingen tot beperking van cumulatie zijn opgenomen; bij dit artikel geschiedt dit wel.

Wordt met een „persoon” zowel een noodwachter als een nabestaande bedoeld? De toelichting op het artikel spreekt alleen van noodwachters.

Artikel 58. De toelichting in de 2de alinea op dit artikel bevat een zeer zwakke motivering van het niet opnemen van een bepaling, dat verlies van het Nederlanderschap het vervallen van de uitkering ten gevolge heeft. Verreweg het merendeel der noodwachters bezit toch de Nederlandse nationaliteit, voor hen is zodanige bepaling niet misplaatst.

Artikel 59. Het werd meer voor de hand liggend geacht bij het indienen dezer aanvragen de burgemeester in te schakelen.

Artikel 64. In lid 1 ware tevens op te nemen de weigering van een uitkering (vgl. artikel 70, 1ste lid).

Artikel 65, lid 4. Met een „vergoeding” wordt hier toch zeker een „integrale” vergoeding bedoeld?

Artikel 66, lid 2. Waarom is hier niet bepaald, dat het verschil desverlangd rechtstreeks zal worden uitgekeerd aan de belanghebbende? Hoe staat het met het toekennen van zakgeld?

Artikel 68. In stede van een vrijheidsstraf van drie maanden ware beter te spreken van een „bij onherroepelijk gewijsde opgelegde vrijheidsstraf van drie maanden”.

Artikel 69. In stede van „pensioenuitkering” kan hier beter gesproken worden over „uitkering”.

Artikel 70. Volgt uit het hier toegekende beroepsrecht ook het recht van betrokkenen op een hernieuwd geneeskundig onderzoek, anders dan dat, bedoeld in artikel 61, 2de lid? Het is denkbaar, dat het eerste geneeskundige onderzoek en de beslissing op een aanvraag tot toekenning van een uitkering meer dan 6 maanden uit elkaar liggen. In dat geval zou de belanghebbende wel een verzoek om herziening van de beslissing kunnen doen, doch niet een verzoek om herhaling van het geneeskundig onderzoek. Vele leden achtten dit onjuist.

Artikel 73. Niet duidelijk was waarom de heffing van een recht van f 7,50 resp. f 15 wordt beoogd. Bij de gewone procedure in pensioenzaken wordt een recht van f 5 resp. f 10 gegeven.

Artikel 77. Dienen hierbij niet als vrijgestelde personen mede zij, die een geestelijke bediening uitoefenen, en personen, die tot de geestelijke stand behoren, vermeld te worden? Andere leden wilden nog vrijgesteld zien hen, die een vaarplicht hebben, en vrouwen, die kinderen onder een zekere leeftijd te verzorgen hebben.

Artikel 78. De hierbedoelde regelen behoren, naar het verscheidene leden voorkwam, te worden vastgesteld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel 79. In verband met het tweede lid dient het woord „bepalen” in het 1ste lid te worden vervangen door „besluiten”. Als lid 5 ware de bepaling op te nemen: „onze besluiten, bedoeld in het 2de lid, worden geplaatst in het *Staatsblad*”.

Artikel 80, lid 3: Tussen „worden” en „ingetrokken” in te voegen: „gewijzigd of”.

Artikel 81. Te verbeteren ware de drukfout: „ingelijdt” in: ingelijfd.

Artikel 82, lid 1. Tussen de woorden „oproeping” en „binnen” ware in te voegen: „alsmede van wijziging en intrekking daarvan”.

Artikelen 84 en 85. Deze artikelen kunnen beter van plaats verwisselen. Met betrekking tot artikel 85 werd gevraagd of het indienen van een verzoek om herziening van de oproeping, als bedoeld in artikel 87, al dan niet beschouwd wordt als een gewichtige reden voor uitstel.

Artikel 84, lid 2. Dient hier niet een uitzondering te worden gemaakt, voor zover de opgeroepene zal staan onder het gezag van het kringbestuur?

Artikel 87 e.v. De beroepsprocedure, neergelegd in deze artikelen, schakelt drie instanties in. Bij vele leden was de vraag gerezen of deze procedure niet vereenvoudigd kan worden.

Artikel 89. Is hier niet beter en nauwkeuriger, als begintermijn te nemen, in plaats van dag van ontvangst, de dagtekening van de beslissing of de datum poststempel van verzending.

Artikel 91. Aangezien de artikelen 87, tweede lid, 88, tweede lid, en 89, tweede lid, spreken van „beslissingen”, rees de vraag wat met „definitieve beslissing” wordt bedoeld.

Artikelen 92 t/m 101. In het algemeen zijn, zo meenden verscheidene leden, de strafsancities, voorkomende in hoofdstuk I van Titel V, te laag. Die van de artikelen 95—100 komen overeen met die, welke in het Wetboek van Militair Strafrecht gelden voor tijd van vrede. Bij de strafbepalingen ontbreekt een bepaling in zake de strafvervolgung, indien het strafbaar feit is gepleegd door of vanwege een rechtspersoon (vgl. wetsontwerp no. 2, artikel 32), welke mogelijkheid niet is uitgesloten (zie artikel 32 juncto 92). Voorts ontbreekt een bepaling betreffende schending van geheimen door noodwachters; het bepaalde in artikel 31 van wetsontwerp no. 2 voorziet niet in deze leemte. Ook schending van geheimhouding door opsporingsambtenaren ware strafbaar te stellen (vgl. artikel 12, wetsontwerp no. 8).

De woorden „een bepaalde soort van verplichtingen” in artikel 98 zijn weinig duidelijk en zullen tot moeilijkheden aanleiding geven; beter ware te lezen „enige verplichting”.

Artikel 102. Wordt in dit artikel opzettelijk niet gehandeld over: „of vanwege” onze Minister aangewezen personen? (vgl. artikel 10, wetsontwerp no. 8)? Waarom is hier, zoals het 2de lid van dit artikel 10 aangeeft, ook niet de mogelijkheid geopend tot het te allen tijde vorderen van inzage van alle nodig geoordeelde bescheiden?

Artikel 103. Dit artikel ware aan te vullen met een lid, waarvan de redactie gelijklozend zou kunnen zijn aan het 4de lid van artikel 11 van wetsontwerp no. 8.

Wetsontwerp verplaatsing bevolking

In dit ontwerp wordt, zo meenden vele leden, de bevoegdheid tot handelen van de burgemeester geremd. Dit geldt vooral voor moeilijke situaties, waarbij gewacht moet worden — volgens dit ontwerp — op toestemming van hogherhand. Deze leden achtten zulks minder juist.

Daarnaast waren zij van gevoelen, dat verschillende onderwerpen niet of niet in voldoende mate geregeld zijn, zoals:

1. het noodzakelijk overleg met de gemeente, die de burgerbevolking ontvangt;
2. het vraagstuk van de transportmiddelen, zoals schepen, auto's, enz., benodigd voor een verplaatsing van de burgerbevolking;
3. het afsnijden van een gebied van het centrale gezag (gedeeltelijke bezetting);
4. de bevoegdheid van de burgemeester om de verplaatsing ook uit te strekken tot vee en goederen;
5. de financiële consequenties, verbonden aan de verplaatsing van de burgerbevolking.

Ten aanzien van het sub 1 bedoelde onderwerp zij er op gewezen, dat hierover wel in de Memorie van Toelichting wordt gesproken; niettemin achtten zij het wenselijk dit overleg imperatief in de wet voor te schrijven.

Met betrekking tot de sub 4 bedoelde verplaatsing van vee en goederen, zegt de Memorie van Toelichting wel, dat de nodige bevoegdheden ter zake zijn neergelegd in het ontwerp van wet in zake het beschikbaar blijven van goederen in geval van oorlog, oorlogsgevaar, enz. Vele leden achtten het van zeer groot belang, dat bij een eventuele verplaatsing van de burgerbevolking ook de burgemeester de onmisbaar zijnde bevoegdheid verkrijgt vee en goederen te verplaatsen.

Evenals in het wetsontwerp bescherming bevolking wordt, zo beoogden verschillende leden, de aan de burgemeester toegedachte en

volgens de toelichting op artikel 5 zeer omvangrijke taak, in allerlei opzichten beperkt door bevoegdheden van hoger gezag, waarvoor van plaatselijke handelingsbevoegdheid en verantwoordelijkheid te weinig sprake kan zijn. Hetgeen bij het wetsontwerp no. 2 is opgemerkt over vergoeding van de gemeentelijke uitgaven geldt eveneens voor de onderhavige regeling. De in artikel 12 bedoelde algemene maatregel van bestuur behoort te worden bevestigd bij de wet en zulks ware in het ontwerp vast te leggen.

De artikelen van het ontwerp hebben in overwegende mate betrekking op gehele of gedeeltelijke ontruiming van bepaalde gebieden en schenken weinig aandacht aan het opnemen van verplaatste personen in een ander krachtens artikel 3, lid 2, door de Ministers aangewezen gebied. Van overleg tussen de burgemeesters van het te ontruimen en het voor opnemng in aanmerking komende gebied blijkt noch uit het ontwerp, noch uit de toelichting.

Ook doet het wetsontwerp met toelichting niet blijken op welke wijze de verhouding tot de militaire autoriteiten is gedacht. Een regeling zal te dezer zake niet achterwege kunnen blijven.

Volgens de Memorie van Toelichting blz. 7 is de activiteit van de bescherming van de bevolking, welke zich concentreert op de plaats van de ramp, in richting tegengesteld aan die van de verplaatsing van de bevolking, waarbij de getroffen en naar oorden buiten de plaats van de ramp worden overgebracht. Geheel juist is dit niet, want de activiteit van de bescherming van de bevolking is, voor wat de geneeskundige dienst (afvoer van vluchtelingen) betreft, naar buiten d.w.z. van de ramp af gericht. Hoe dit zij in ieder geval geeft de aangeduide zinsnede aanleiding tot de vraag wat bedoeld wordt met „oorden buiten de plaats van de ramp”. Wordt bij de niet preventieve verplaatsing van burgers na een ramp gedacht aan verplaatsing naar en onderbrenging in andere gemeenten, dan wel óók, of zelfs vooral en vrijwel uitsluitend aan verplaatsing binnen de eigen gemeente?

Het ontwerp houdt bepalingen in, welke betrekking hebben op drie soorten verplaatsingen, nl. preventieve verplaatsing in bepaalde gevallen, verplaatsing in verband met inundaties en verplaatsing na een luchtaanval. Onder de omschrijving van artikel 2, lid 1, waarin sprake is van verplaatsing van bevolking, „in het belang van haar veiligheid of van de uitoefening van de taak van de krijgsmacht” valt niet, althans lang niet altijd, de verplaatsing na een luchtaanval. Vele leden vroegen zich af of ook in dat geval de mogelijkheid van het gelasten van verplaatsing van de burgerbevolking niet geopend dient te worden.

Indien bij zo'n aanval tal van huizen zijn verwoest en de dakloos geworden burgers, al dan niet na een kort verblijf in een opvangcentrum, binnen de gemeente worden „verplaatst”, kan in het algemeen niet worden gezegd, dat het verschaffen van onderdak en verzorging geschiedt in het belang van hun veiligheid. Wel is een zodanige verplaatsing in het belang van openbare orde en rust.

Met betrekking tot een preventieve verplaatsing van bevolking denkt de Regering „met name aan de bevolking van bepaalde kwetsbaar gelegen gestichten”. Deze opmerking met hetgeen er op volgt over de moeilijkheden, welke deze gestichtsbevolking bij niet-tijdige afvoer zou veroorzaken ten tijde van een aanval, doet de vraag rijzen, welke gestichten hier bedoeld zijn en of tevens gedacht is aan ziekeninrichtingen, gelegen in de gevaarlijke binnenstad van grote gemeenten. Zullen dergelijke ziekenhuizen bij het aanbreken van een oorlog aanstands worden verplaatst?

Zeer vele leden waren van oordeel, dat de verplaatsingsregeling zeker niet te optimistisch mag worden gezien; zij konden de opvatting van de Regering over de zegenrijke werking van de maatregelen in het verleden geenszins onderschrijven.

Zij waren van oordeel, dat verplaatsingsmaatregelen wegens het diepgrijpend karakter slechts in het uiterste geval en dan op zo beperkt mogelijke schaal moeten worden genomen. Men vroeg zich af hoe de lagere autoriteiten een ministeriële machtiging zouden kunnen verkrijgen, wanneer onmiddellijk zou moeten worden ingegrepen en de verbindingsgestoorden waren. De gehele opzet dezer regeling oordeelden deze leden steeds centraliserend hiërarchisch, waarbij geen rekening is gehouden met hetgeen de bevolking zelf kan bijdragen voor de verlichting der Overheidstaak door zelf tijdig maatregelen te treffen voor vertrek of opnemng van anderen. Waarom, zo vroegen, kan deze aangelegenheid niet nu worden geregeld en moet er nog gewacht worden op een wijzigingswet?

Voorts werd de vraag gesteld in hoeverre de Regering denkt aan een werkelijk preventieve verplaatsing van bevolking. Staat een verplaatsing bij oorlogsdreiging, nog vóórdat vijandelikheden zijn uitgekomen, al dan niet voor ogen zowel in het oosten als in het westen des lands, zo ja, in hoeverre en zo neen, waarom niet? Indien de Regering uitsluitend mocht denken aan verplaatsing van bevolking nadat feitelijke oorlogshandelingen hebben plaats gehad, zou in wezen

van preventieve verplaatsing geen sprake zijn, anders dan volgens het ontwerp en de toelichting voor ogen staat.

Artikel 1. De voorgestelde definitie is te eng; onder „de gehele of gedeeltelijke ontruiming van een gebied” valt toch niet de preventieve verplaatsing van de bevolking van bepaalde kwetsbaar gelegen gestichten. (Vgl. Memorie van Toelichting, blz. 7.) Of onder de begripsbepaling de registratie van verplaatste personen valt, hetgeen volgens de Memorie van Toelichting, blz. 9, het geval is, schijnt twijfelachtig. Naar het voorkomt, valt de terugkeer van verplaatste personen, waarover de Memorie van Toelichting zich niet uitspreekt, buiten de omschrijving.

Artikel 2. Dit artikel heeft naar de opvatting van vele leden een te beperkte strekking. De verplaatsing van de bevolking kan worden gelast in het belang van haar veiligheid of van de uitoefening van de taak van de krijgsmacht. Hieronder valt b.v. niet de bevoegdheid om de burgerbevolking te verplaatsen na een bombardement.

Bij verschillende leden was de vraag gerezen, waarom eerst een algemene machtiging noodzakelijk is voordat de burgemeester de bevoegdheid kan verkrijgen tot verplaatsing van de bevolking over te gaan. De burgemeester kan zich immers voor het feit zien gesteld, dat het noodzakelijk is tot verplaatsing van de bevolking over te gaan; bij het ontbreken van een algemene machtiging wordt hij in zijn optreden belemmerd en raakt zijn verantwoordelijkheid in het gedrang. Ten sterkste pleitten deze leden er voor aan de burgemeesters op dit punt in de wet de nodige vrijheid van handelen te geven.

Met het oog op de onderbrenging en verzorging van slachtoffers van een luchtaanval binnen de getroffen gemeente ware aan lid 1 toe te voegen: „, of van de openbare orde en rust”. Ook in lid 2 waren achter „bevolking” deze woorden in te voegen.

Artikel 3. In aansluiting op hetgeen met betrekking tot artikel 2 werd opgemerkt, wezen vele leden er op, dat ook dit artikel de vrijheid van handelen van de burgemeester beperkt. Gesteld b.v., dat in een gemeente een blindganger aanwezig is, dan is de burgemeester niet bevoegd om last tot ontruiming te geven zonder toestemming van de Minister. Een dergelijke beperking is niet te rijmen met de verantwoordelijkheid, die ten deze op de burgemeester rust. Reeds dit voorbeeld toont naar het oordeel van vele leden aan, dat de ontwerpers zich niet in voldoende mate hebben gerealiseerd tot welke consequenties de door hen voorgestelde regeling in de praktijk zal kunnen leiden.

Artikel 4. Welke bevoegdheden heeft de burgemeester bij de uitvoering van een krachtens artikel 2 gelaste verplaatsing van bevolking ter zake van de benodigde transportmiddelen, waarvoor in het ontwerp geen regeling wordt gegeven?

Artikel 5. Kan de burgemeester, zo werd gevraagd, ten aanzien van de verplaatsing van voorraden goederen en van vee en transportmiddelen, eveneens gedragsregels en andere voorschriften vaststellen en bevelen geven? Aan iedere Minister worden krachtens artikel 2 van wetsontwerp no. 8 bevoegdheden gegeven met betrekking tot het in veiligheid brengen van vee, voorraden, enz. (Memorie van Toelichting no. 7, blz. 9); krijgt de burgemeester ter zake generlei bevoegdheid? Lid 1, 2de zinsnede, ware aan te vullen met: „of doen geven”. Het gaat hier immers niet alleen om bevelen met betrekking tot preventieve verplaatsing, maar ook, zelfs bovenal, om bevelen in zake de verplaatsing na een ramp, waarbij, als verlengstuk van de organisatie tot bescherming van de bevolking, het niet daaronder ressorterend plaatselijk verplaatsingsorgaan een belangrijke taak te vervullen krijgt. De leider van het orgaan moet snel bevelen kunnen geven, waarvan de burgemeester uiteraard zo spoedig mogelijk in kennis behoort te worden gesteld.

Artikel 6. Verschillende leden achtten het in het belang van de bevolking, dat ook bij overschrijding van de grens der te ontruimen gemeente, de bevolking onder haar eigen transportleiders blijft. Van de burgemeesterlijke bevoegdheid blijft, zoals het artikel thans geredigeerd is, niet veel over.

Artikel 7. Kunnen de woorden „verplaatste personen in zijn gemeente” niet aanleiding geven tot misverstand, wanneer men ze leest als verplaatste personen binnen zijn gemeente? De vorderingsbevoegdheid zal steeds nodig zijn voor de huisvesting van de verplaatste personen; de woorden „in zijn gemeente” kunnen gevoeliglyk vervallen.

Is vermelding van de tijdsduur der vordering, zoals gesteld in lid 3, wel mogelijk nu o.m. de terugkeer niet alleen van het beleid van de vorderende burgemeester afhangt?

Artikel 8. In het eerste lid van dit artikel wordt gesproken van „de door deze aangewezen autoriteit”. Verschillende leden achtten juist het woordje „de” te vervangen door „een”.

Hoe is de beroepsmogelijkheid gedacht, wanneer communicatie met de centrale Overheid en met de centrale commissie vervalt?

Artikel 9. Moet in het algemeen niet redelijk geacht worden, dat de terugkeer van de verplaatste personen beoordeeld en derhalve gelast wordt door de instantie, die ook bevel gaf tot de verplaatsing? Vele leden wilde daaromtrent gaarne de opvatting van de Regering vernemen. Het werd aanbevelenswaardig geacht de woorden „of krachtens” te schrappen. Ook zou men gaarne vernemen, welke regeling getroffen wordt t.a.v. het ontruimen van huizen. Wat moet er geschieden met deuren, ramen, huissleutels enz.?

Artikel 10. De kostenverdeling, zoals die in artikel 10 van het wetsontwerp is gedacht, achtten vele leden onaanvaardbaar. Het kwam hen billijk voor, alle vergoedingen voor inkwartiering door de Overheid te doen uitbetalen en zo mogelijk op hen, voor wie inkwartiering gevorderd is, te doen verhalen. Een eenvoudige, doeltreffende procedure ter zake is gewenst. Verhaal op alimentatieplichtigen gaat intussen wel erg ver bij maatregelen als deze, die bovendien bijna steeds voor de betrokkenen nadelen meebrengen (verlies van goederen, schade aan eigendommen, enz.). Een gedeeltelijke vergoeding van de kosten, voortvloeiende uit deze wet, aan de gemeente, achtten deze leden onbillijk, daar het hier — in het algemeen — maatregelen betreft, die de nationale verdediging of beveiliging betreffen.

Bestaat het voornemen, zo vroegen vele leden, een regeling te maken, die beoogt de verplaatste personen in financieel opzicht tegemoet te komen, gedurende de periode der verplaatsing, indien zij daardoor tijdelijk of permanent niet in staat zijn hun beroep of bedrijf uit te oefenen? Indien dit voornemen bestaat, zouden deze leden gaarne vernemen in welke richting de gedachten van de Regering daarbij gaan.

Artikelen 11 en 12. Vele leden waren van oordeel, dat de kosten van afvoer van de burgerbevolking geheel ten laste van het Rijk behoren te komen.

Evenals met betrekking tot de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 27 van wetsontwerp no. 2, bepleitten verschillende leden t.a.v. de in artikel 12 vermelde algemene maatregel het opnemen van een bepaling, dat bevestiging bij de wet dient plaats te hebben.

Artikel 13. Voor het woordje „is” ware te lezen „wordt ingesteld”.

Andere leden stelden voor te lezen: Door ons wordt een Rijkscommissie verplaatsing bevolking ingesteld (vgl. artikel 6, lid 2, van wetsontwerp no. 8), dan wel: Wij stellen een Rijkscommissie verplaatsing bevolking in (vgl. artikel 17, lid 1, van het onderhavige wetsontwerp).

Artikel 18. Van alle gevallen, waarin tot het binnentreden van woningen wordt overgegaan, moet de burgemeester worden in kennis gesteld. Verwezen moge overigens worden naar hetgeen is opgemerkt bij artikel 29 van het wetsontwerp bescherming bevolking.

Artikel 19. Bij de redactie van dit artikel is geen rekening gehouden met het feit, dat het niet alleen overtreding van de daarge-noemde artikelen betreft, doch ook verordeningen van de burgemeester.

Artikelen 19, 20 en 21. De in deze artikelen beoogde maximumstraffen zijn laag. In plaats van: „overtreding van een der artikelen wordt gestraft met” ware beter te stellen: „overtreding van een der gedragsregels, voorschriften, bevelen of aanwijzingen, berustend op de artikelen, wordt gestraft met”. Waarom wordt het niet voldoen aan de vordering ex artikel 7 niet strafbaar gesteld? En waarom wordt artikel 3 wel in artikel 19, doch niet in artikel 20 vermeld? Tegen opzettelijke overtreding van een bevel tot achterblijven (artikel 3) ware een zwaardere maximumstraf te dreigen dan twee maanden hechtenis of f 300 boete.

Artikel 22. Bestaat geen behoefte aan bepalingen als ter zake van de opsporing vervat in artikel 10, lid 2, en artikel 11, van wetsontwerp no. 8? Dient voorts niet een bepaling te worden opgenomen ten aanzien van de strafvervolgung, indien een strafbaar feit gepleegd is door of vanwege een rechtspersoon? (Vgl. artikel 32 van ontwerp no. 2.)

Artikel 23. De toelichting op dit artikel doet de vraag rijzen, waarom het Militair Gezag niet ook bevoegdheden mag uitoefenen, welke de onderhavige regeling aan de Minister van Binnenlandse Zaken alléén toekent, b.v. de bevoegdheden op grond van artikel 8, lid 1.

Wetsontwerp Verzekering van het beschikbaar blijven van goederen, enz.

Algemeen. Van zeer veel belang achten vele leden de vraag of deze wet in werking kan treden, zonder dat de staat van oorlog of oorlogsgevaar is afgekondigd.

Vele andere leden waren van oordeel, dat de wijziging van de Algemene Vorderingenwet 1939 had behoren gereed te zijn, omdat niets zo storend inwerkt op de noodzakelijke voorbereidingen als wijzigingen in de wettelijke voorschriften. Zij achtten dit te meer noodzakelijk wegens de onoverzichtelijkheid van de materie; naast de bevoegdheid van een viertal Ministers staat die van de Ministers van Oorlog en die van Marine in het belang der landsverdediging en de preparatoire maatregelen krachtens een tiental bijzondere wettelijke regelingen.

Ook tegen dit ontwerp worden, aldus betoogden verschillende leden, in gemeentelijke kring zeer ernstige bedenkingen gekoesterd. In dit voorstel ontbreekt het zo noodzakelijke overleg met de burgemeester in tal van gevallen volkomen. Tal van ambtenaren — hier zal het immers in de praktijk op neerkomen — zullen allerlei maatregelen, enz. nemen, waarvan de burgemeester volkomen onkundig wordt gelaten, omdat het wetsontwerp zelfs niet voorschrijft, dat de burgemeester daarvan in kennis dient te worden gesteld.

Zeer ernstige bezwaren hadden vele leden tegen het bepaalde in artikel 11, dat een regeling geeft in zake het binnentreden van woningen en zo, dat iedere hulpofficier van justitie de vereiste machtiging daartoe kan afgeven. Dit is een in ons recht tot dusverre niet voorkomende figuur en het is de vraag of dit wel met de Grondwet is te rijmen, aangezien deze bepaalt, dat zulks alleen kan geschieden krachtens een bijzondere of algemene last van een macht door de wet aangegeven. Van een door de wet aangewezen macht is naar het gevoelen dezer leden in dit geval geen sprake meer, wanneer er op wordt gelet aan wie hier deze ingrijpende bevoegdheid wordt verleend. Overigens moge ook hier worden verwezen naar hetgeen ter zake hiervoor bij artikel 29 van het wetsontwerp bescherming bevolking werd opgemerkt.

Artikel 2. Bepaalt de Regering of een Minister, dat er oorlogsgevaar bestaat, zo vroegen vele leden. Moet hier geen bekrachtiging door de Staten-Generaal plaats vinden? Bij verschillende leden was de vraag gerezen of in het 2de lid van artikel 2 tussen de woorden „tijd” en „waarop” niet moet worden ingevoegd „en de wijze”.

Dient in lid 3 geen uitzondering te worden gemaakt voor spoedeisende gevallen? (Vgl. artikel 4, lid 2). Is het voorts niet gewenst de „overeenstemming” in lid 3 te doen vervangen door „overleg”? De Memorie van Toelichting no. 5 zegt op blz. 20, dat de bescherming van de bevolking evenals de militaire verdediging gericht is op de nationale verdediging. Is het daarom niet juist in lid 6 in plaats van „landsverdediging” te stellen „militaire verdediging”?

Verschiedende leden wezen op de moeilijkheid, welke de gemeentebesturen ondervinden bij het zoeken van een geschikte commandopost. Van Regeringswege wordt nl. in overweging gegeven een deel van een gebouw te huren voor de onderbrenging van de verbinding-apparatuur, met de bedoeling in tijden van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende omstandigheden, het gehele gebouw te vorderen. Bij deze gang van zaken is het gemeentebestuur geheel afhankelijk van de goede wil van de eigenaar van het voor commandopost geschikt geachte gebouw. Aangezien zulks onbevredigend moet worden geacht, vroegen deze leden de mogelijkheden voor toepassing van artikel 2 op dit punt uit te breiden.

Artikel 3. Gevraagd werd waarom de burgemeester geen afschrift ontvangt van het bijzondere bevel.

Artikel 5. Het komt gewenst voor de in lid 1 bedoelde algemene maatregel van bestuur te doen bekrachtigen bij wet.

Artikel 6. De schadeloosstelling wordt in beroep vastgesteld door een commissie, benoemd door de Kroon. Is de samenstelling van deze commissie op deze wijze in overeenstemming met de eisen der rechtszekerheid? Is m.a.w. de onafhankelijkheid van deze instantie tegenover het centrale gezag voldoende verzekerd? Het wilde vele leden voorkomen, dat dit niet het geval is.

Hoe vindt b.v. ontslag plaats van een commissie-lid. Om de commissie geheel onafhankelijk te doen zijn van de administratie, ware, zo meenden vele leden, het rechterlijk element in te schakelen.

Artikel 7. In lid 1 is sprake van „nakoming van het bij of krachtens artikel 2 gegeven bevel”. Juister is te spreken van „het krachtens artikel 2 gegeven bevel” of met het oog op artikel 2, lid 4, van het „bij of krachtens artikel 2 bepaalde”, welke laatste terminologie ook in artikel 9 wordt gebezigd.

Geeft, zo vroegen vele leden, artikel 7 niet de gelegenheid tot het aanstellen van ambtenaren, die allen langs elkaar heen werken en die, zonder dat overleg met de burgemeester nodig is, een onoverzichtelijke situatie kunnen scheppen? Een zelfde opmerking past bij artikel 11. Iedere hulpofficier kan machtiging afgeven tot het binnentreden van woningen.

Artikel 9. Bij de strafbepalingen ontbreekt een bepaling m.b.t. de strafvervolgung, indien het strafbare feit wordt gepleegd door of vanwege een rechtspersoon (Vgl. artikel 32 van wetsontwerp no. 2). Volgens de voorgestelde tekst is ook strafbaar de Minister (of, na een machtiging, de door de Minister aangewezen persoon), die een bevel geeft zonder voorafgaande overeenstemming met de Minister van Economische Zaken.

Artikelen 10 en 11. Heeft de Regering zich rekenschap gegeven van de belangrijke tekstverschillen tussen de artikelen 10 en 11 van het onderhavige ontwerp en de veel onvollediger bepalingen over opsporing in de andere ontwerpen, als (v.z.v. niet ontbrekend) de artikelen 102 en 103 van no. 4 en artikel 22 van wetsontwerp no. 6, welke laatste artikelen ook onderling verschillen vertonen? De bepalingen van de artikelen 10 en 11 komen goeddeels overeen met die van artikel 7. Kortheidshalve zou artikel 10, lid 2, kunnen worden vervangen door: „Het bepaalde in artikel 7, lid 2, is van overeenkomstige toepassing”, terwijl in plaats van artikel 11, leden 3 en 4, zou kunnen worden gesteld: „Het bepaalde in artikel 7, leden 5 en 6, is van overeenkomstige toepassing” (Vgl. artikel 55, lid 2, van wetsontwerp no. 4).

Aldus vastgesteld 10 April 1952.

VERKERK
DASSEN
BEERNINK
RITMEESTER
DE LOOR.

2419 12

MEMORIE VAN ANTWOORD
(Ingezonden 18 April 1952)

Inleiding

Mede namens hun ambtgenoten, die bij deze wetsontwerpen betrokken zijn, veroorloven de ondergetekenden zich het volgende mede te delen.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat zeer vele leden der Kamer hun waardering hebben willen uiten over de indiening van deze ontwerpen. Inderdaad kan niet worden ontkend, dat tot dusver het ontbreken van een wettelijke grondslag en de daaruit voortvloeiende onzekerheid tot op zekere hoogte moeilijkheden hebben opgeleverd bij de opbouw van de bescherming van de bevolking. Om die reden is dan ook met de indiening der ontwerpen de grootst mogelijke spoed betracht in de verwachting, dat, wanneer de wettelijke grondslag eenmaal gegeven is, aan de voltooiing van hetgeen tot nu toe aan organisatie reeds werd opgebouwd, met voortvarendheid verder kan worden gearbeid.

Anderzijds mag niet uit het oog worden verloren het grote voordeel, dat deze ontwerpen, nu de organisatie reeds eerder ter hand is genomen, mede aan de in de praktijk gebleken behoeften konden worden aangepast. Had men eerst de wettelijke grondslagen ter hand genomen, dan zou een ernstige discongruentie hebben kunnen ontstaan, tengevolge waarvan de feitelijke opbouw wellicht minder ver gevorderd zou zijn, dan nu het geval is. Dat de regeling theoretisch zou zijn opgezet en de praktijk reeds spoedig tot wijziging zou nopen, achten de ondergetekenden dan ook bepaaldelijk niet juist. Ook de opmerking, dat de opzet ingewikkeld zou zijn kunnen zij geenszins onderschrijven. Hoewel de materie zeer uitgebreid is, zijn de organisatie en de bevelvoering in wezen eenvoudig en overzichtelijk. In de periode van opbouw, wanneer zoveel problemen zich aandienen, blijkt dit wellicht minder. Wanneer echter de organisatie voltooid zal zijn en, onverhoopt, in werking zou moeten treden, zal naar het oordeel van de ondergetekenden het optreden bij calamiteiten